

**Моніторинг інфраструктури України (МІУ)
№9/2007**

Олег Крикавський, Фердинанд Павел, Наталія Сисенко,
Ганна Чухай, Інна Юзефович

Вересень 2007

Олег Крикавський. Науковий співробітник ІЕД, аспірант Інституту світової економіки та міжнародних відносин НАН України. Дослідницькі інтереси: енергетичний сектор. Освіту здобув у Національному Університеті «Острозька академія» (ступінь спеціаліста з правознавства), Університеті Варшави (студії Східної Європи, курс політології) та Національному Університеті «Києво-Могилянська Академія» (ступінь магістра з правознавства).

Фердинанд Павел. Доктор сільськогосподарських наук, член Німецької консультативної групи при уряді України в Києві. Дослідницькі інтереси: структурна політика, енергопостачання та торговельна політика.

Наталія Сисенко. Науковий співробітник ІЕД, аспірант кафедри економічної теорії Національного Університету «Києво-Могилянська Академія» за спеціальністю «Економічна теорія». Дослідницькі інтереси: економіка транспорту і зв'язку; інновації та їх економічна ефективність. Освіту здобула в Національному Університеті «Києво-Могилянська Академія» (ступінь спеціаліста з економічної теорії).

Ганна Чухай. Асоційований науковий співробітник ІЕД, аспірант університету Heriot-Watt, Единбург, Сполучене Королівство. Дослідницькі інтереси: енергетика, транспорт, водопостачання та водовідведення, розвиток інфраструктури. Освіту здобула в Національному університеті «Києво-Могилянська академія» (ступінь магістра з економічної теорії).

Інна Юзефович. Науковий співробітник ІЕД. Дослідницькі інтереси: енергетичний сектор, регулювання та розвиток інфраструктури. Освіту здобула в Національному Університеті «Києво-Могилянська Академія» (ступінь магістра з економічної теорії) та Криворізькому технічному університеті (ступінь спеціаліста з фінансів).

Список скорочень

АМКУ – Антимонопольний комітет України

ЕКУ – «Енергетична компанія України»

ЄС – Європейський союз

ЄБРР – Європейський банк реконструкції та розвитку

ДАК – державна акціонерна компанія

ДПП – державно-приватне партнерство

ЖКГ – житлово-комунальне господарство

КМУ – Кабінет міністрів України

МІУ – Моніторинг інфраструктури України

МТЗУ – Міністерство транспорту та зв'язку України

НКРЕ – Національна комісія регулювання електроенергетики

НКРЗ – Національна комісія з питань регулювання зв'язку

ПДВ – Податок на додану вартість

ПФТС – Перша Фондова Торговельна Система

РУЕ – «РосУкрЕнерго»

ТКЕ – Теплокомуненерго

УГЕ – «УкрГаз-Енерго»

УЗ – «Укрзалізниця»

ФДМУ – Фонд державного майна України

Моніторинг інфраструктури України (МІУ); № 9/2007

Олег Крикавський, Фердинанд Павел, Наталія Сисенко, Ганна Чухай,
Інна Юзефович

ЗМІСТ

Вступне слово	4
1 Резюме.....	5
2 Економічна політика в галузях інфраструктури України: вересень 2006 р. – серпень 2007 р.	6
2.1 Телекомунікації.....	7
2.2 Залізничний транспорт	13
2.3 Автомобільні дороги	17
2.4 Електроенергетика.....	19
2.5 Виробництво, транспортування та розподілення газу	24
2.6 Водопостачання та водовідведення.....	29
Додаток 1 Значення індикаторів інфраструктури	33
Додаток 2 Опис індикаторів інфраструктури	36
Додаток 3 Пояснення оцінок індикаторів інфраструктурної політики, наведених у Додатку 1 (вересень 2006 р. – серпень 2007 р.)	40

Вступне слово

Цей випуск є дев'ятим виданням "Моніторингу інфраструктури України" (MIU), який розроблено Інститутом економічних досліджень та політичних консультацій на основі методології ЄБРР. Він містить дані про стан реструктуризації шести секторів інфраструктури України. Інформація представлена у стандартизований спосіб, який дозволяє порівнювати зміни у відповідних галузях¹. Наведені показники є якісними та поділяються на три основні категорії: (1) комерціалізація та приватизація (власність, управління природною монополією, організаційна структура галузі), (2) реформування тарифної політики (структура тарифів, взаємна заборгованість, обсяги бюджетного фінансування) та (3) регуляторний та інституційний розвиток (ефективний регулюючий орган, регулювання доступу до мереж). Двадцять один індикатор характеризує різні аспекти розвитку кожного сектору, причому показники розроблено у такий спосіб, який дає можливість оцінити стан економічних реформ у кожному секторі на відповідний момент часу. Детальний опис методології, що застосовується при оцінці розвитку секторів інфраструктури, представлено у першому випуску MIU.² У другому виданні методологія була незначною мірою змінена з метою поліпшення аналізу динаміки й послідовності змін та можливості міжгалузевого порівняння показників.

У першому розділі міститься стислий опис найважливіших змін, що відбулись протягом вересня 2006 р. - серпня 2007 р. Загальний аналіз регуляторної політики в галузях інфраструктури України наведено у другому розділі. Деталізований аналіз реформ у межах кожного з шести секторів є не лише ex post дослідженням, але також окреслює головні проблеми, які потребують вирішення в майбутньому. Аналіз динаміки реформування кожного сектора інфраструктури доповнює кількісну оцінку та забезпечує широке бачення ситуації всередині різних галузей. Додатки підсумовують оцінки у формі таблиць та містять методологічні пояснення і детальні коментарі для кожного індикатора.

¹ Попередні випуски Моніторингу інфраструктури України можна завантажити з сайту Інституту (http://www.ier.kiev.ua/Ukraine/imu_ukr.cgi)

² MIU №1, червень 2001 року, див. також Наукові матеріали № 8 (http://www.ier.kiev.ua/Ukraine/IMU/Wp8_ukr.pdf).

1 Резюме

Індикатор для сектору **Телекомунікацій** підвищився з 2,50 до 2,53 завдяки посиленню конкуренції на ринку. Однак зростання індикатора не було значним, через те що темп реформ у секторі уповільнився. Зокрема важливим питанням залишається нездатність регулятора моніторити ринок та втручатись у разі потреби у найбільш ефективний спосіб.

Індикатор у секторі **Залізничного транспорту** зменшився з 1,80 до 1,78, і основна причина – послаблення фінансової дисципліни стосовно як бюджетних платежів “Укрзалізниці”, так і рівня оплати послуг кінцевими споживачами, зокрема користувачами послуг приміських перевезень.

Індикатор у секторі **Автомобільних доріг** не змінився, оскільки значні інституційні та правові зміни у секторі не мали місця. Цього року найбільш гострим питанням було обговорення необхідності прийняти поправки до українського законодавства про концесії для того, щоб залучити інвестиції. Однак вони так і не були прийняті.

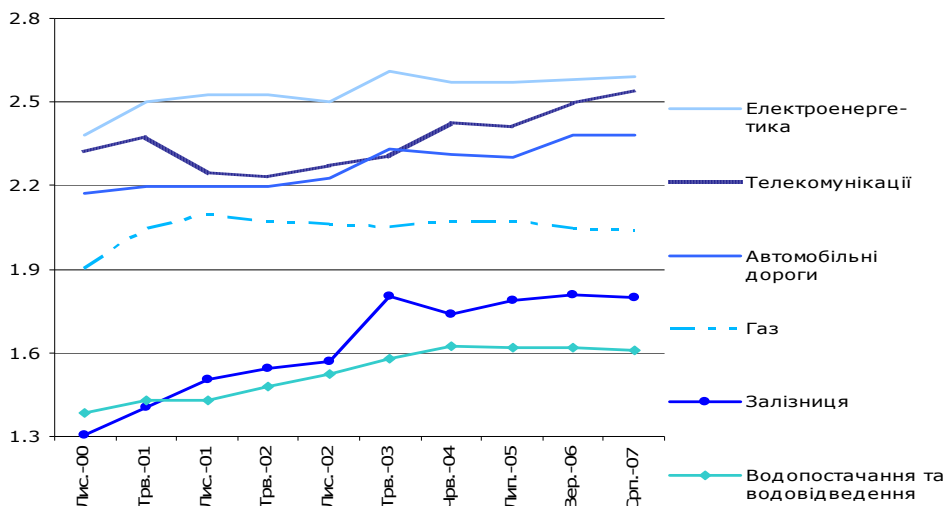
Загальний індикатор у секторі **Електроенергетики** було покращено з 2,57 до 2,58 завдяки вдосконаленню тарифної політики. Уряд почав використовувати відкриті аукціони для продажу електроенергії за кордон. Затверджено концепцію приватизації в енергетичному секторі, яка передбачає третю хвилю приватизації розподільчих компаній.

Індикатор у секторі **Виробництва, транспортування та розподілення газу** знижено з 2,04 до 2,03 через зміни у політиці ціноутворення. Так, КМУ знизив інвестиційну привабливість газовидобутку в Україні, зобов'язавши спільні підприємства з видобування газу продавати газ виключно «Нафтогазу України» за ціною, нижчою за ринкову. У відповідь на підвищення ціни на газ у січні 2007 р платіжна дисципліна погіршилась. Уряд вжив заходів щодо покращення платіжної дисципліни серед промислових споживачів та встановив для облгазів більш жорсткі правила використання газорозподільчих мереж.

Загальний індикатор для сектору **Водопостачання та водовідведення** знизився з 1,61 до 1,60. Позитивний ефект вдосконалення цінової політики був знівельований погіршенням платіжної дисципліни.

Рисунок 1

Індикатори розвитку інфраструктури України, ІЕД

Джерело: власні розрахунки

2 Економічна політика в галузях інфраструктури України: вересень 2006 р. – серпень 2007 р.

Структурні реформи в інфраструктурних галузях України традиційно проводяться дуже повільно, що дає можливість зробити висновок про стагнацію реформування секторів упродовж останніх років. Дуже часто рішення щодо запровадження необхідних змін супроводжуються кроками назад на практиці. Протягом вересня 2006 р. – серпня 2007 р. відбулись деякі покращення у секторах телекомунікацій та електроенергетики, тоді як ситуація у сферах залізничного транспорту, виробництва, транспортування та розподілення газу, водопостачання та водовідведення погіршилась. Індикатор у секторі автодоріг не змінився.

У секторі **телекомунікацій** дещо пожвавилась конкуренція. Однак подальше зростання у секторі гальмується відкладанням суттєвих структурних реформ. Зокрема, регулятор у секторі досі залишається слабким, оскільки має недостатні повноваження та можливості впливу. На **залізничному транспорті** погіршилась фінансова дисципліна. Знизились платежі з бюджету для «Укрзалізниці», як і рівень оплати послуг споживачами, зокрема, пасажирями приміських залізничних перевезень. Було прийнято концепцію Державної програми реформування українського залізничного транспорту, яка в цілому відображає сучасні погляди на розвиток залізниць. Однак результати її реалізації залежатимуть від подальших зусиль уряду. У секторі **автомобільних доріг** головною подією цього року було обговорення необхідності прийняти доповнення до закону про концесії для залучення інвестицій. Однак ці зміни та доповнення й досі не прийняті. Тарифна політика у секторі **електроенергетики** покращилась. Уряд почав використовувати відкриті аукціони для продажу електроенергії за кордон. В секторі **виробництва, транспортування та**

розподілення газу КМУ зменшив інвестиційну привабливість газовидобування, змусивши спільні підприємства по видобуванню газу продавати газ виключно «Нафтогазу України» за ціною, нижчою за ринкову. Платіжна дисципліна погіршилась у відповідь на січневе зростання ціни на газ. У секторі **водопостачання та водовідведення** покращилась цінова політика. Рівень покриття тарифами реальних витрат в середньому збільшився. Проте спостерігалось погіршення платіжної дисципліни.

2.1 Телекомунікації

Зв'язок – один з секторів в Україні, що найбільш динамічно зростає. За період 2000-2005 рр. сукупний номінальний випуск послуг зв'язку майже потроївся з 7 млн. грн. до 25 млн. грн. (див. табл. 1), що здебільшого було зумовлено зростанням попиту на послуги мобільного зв'язку та Інтернет на фоні стабільних і навіть таких, що знижувались, цін на послуги. Інші помітні особливості розвитку сектору – постійне зростання продуктивності та підвищення частки прибутку в доданій вартості.

Таблиця 1

Роль сектору зв'язку в економіці

		2000	2001	2002	2003	2004	2005
Випуск	млн. грн.	7 057	8 965	11 587	14 268	19 703	24 956
	% всього випуску	1,6	1,7	2,0	2,1	2,2	2,2
	% випуску промисловості					5,8	5,8
Додана вартість	% ВВП	3	3	4	4	3,6	3
Додана вартість	% випуску	62	68	69	67	63	54
Структура доданої вартості:							
	% доданої вартості сектора	39	36	36	34	29	32
Оплата праці	% доданої вартості сектора	47	56	52	56	65	57
Валовий прибуток, змішаний дохід	% доданої вартості сектора						
Податки за виключенням субсидій на виробництво та імпорт	% доданої вартості сектора	14	8	11	11	6	11
Зайнятість	тис. Осіб		256	255	252	254	259
	% всього зайнятих	1,9	2,0	2,1	2,2	2,3	2,3
Середня заробітна плата	грн.		402	469	548	710	967
Експорт	млн. грн.	484	499	475	443	665	2407
	% загального експорту	0,5	0,4	0,4	0,3	0,3	1,1
	% випуску сектора	6,9	5,6	4,1	3,1	3,4	9,6
Імпорт	млн. грн.	539	542	533	421	558	1628
	% загального імпорту	0,6	0,5	0,5	0,3	0,3	0,7
	% випуску сектора	7,6	6,0	4,6	3,0	2,8	6,5
Експорт/імпорт	Індекс	0,9	0,9	0,9	1,1	1,2	1,5

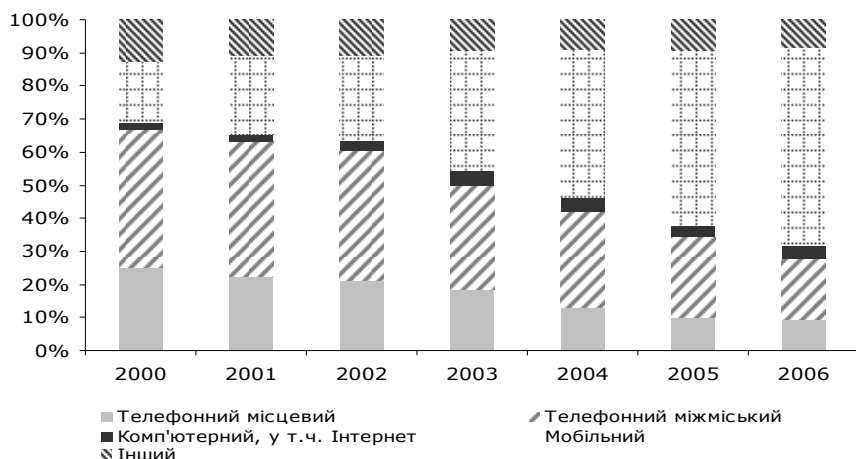
* у т.ч. сектор будівництва

Джерело: Державний комітет статистики, власні розрахунки

Сегмент послуг мобільного зв'язку найбільш динамічний на ринку, що, головним чином, зумовлено зростанням доходів населення. Його частка у доходах від послуг зв'язку постійно зростає як у якісному (див. рис. 2), так і в кількісному (див. рис. 3) вимірах.

Рисунок 2

Динаміка структури доходів від послуг зв'язку, %

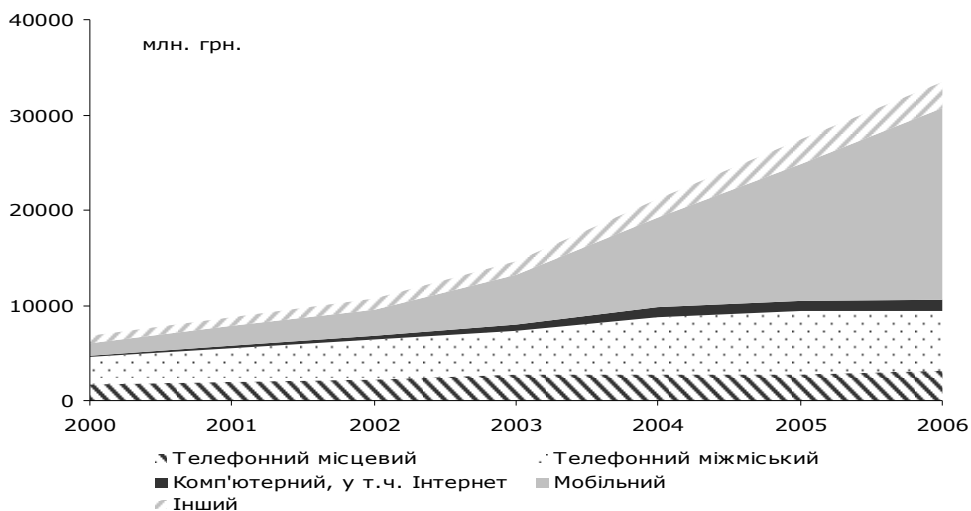

Джерело: Державний комітет статистики, власні розрахунки

Згідно з даними Держкомстату, кількість користувачів цими послугами досягла 49,2 млн. до січня 2007 р. (див. табл. 2), у той час як кількість користувачів послугами фіксованого зв'язку становила лише 11,5 млн. осіб.

Рисунок 3

Доходи від послуг зв'язку, млн. грн

Джерело: Державний комітет статистики, власні розрахунки

Основні постачальники послуг фіксованого зв'язку – «Укртелеком», «Голден Телеком», «Фарлеп» та «Оптима» - займають 90% ринку фіксованого зв'язку, причому 80% з припадає на «Укртелеком». На ринку мобільного зв'язку спостерігається досить жорстка конкуренція з постійним зростанням кількості абонентів як GSM-операторів³, так і CDMA-операторів⁴. Серед ключових GSM-гравців – як вітчизняні, так і іноземні компанії: «Київстар», «УМЗ», «Астеліт» (TM Life:)), «УРС» (TM Beeline) та «Голден Телеком». Серед основних CDMA-операторів можна назвати «Велтон.Телеком», «ІТС», «Інтертелеком», «Телесистеми України», «Українська хвиля» та «CST-Invest». Зараз кількість абонентів мобільного зв'язку навіть перевищує кількість населення України, але реальний рівень проникнення оцінюється приблизно в 65%⁵.

Таблиця 2

Кількість абонентів мобільного зв'язку в Україні

	Кількість абонентів, 01.01.07, млн. осіб	Зростання у порівнянні з 2006 р., %
Загальна кількість абонентів	49,2	63
«Київстар»	21,5	54,5
«УМЗ»	20,0	50,1
«Астеліт»	5,6	121,6
«УРС»	1,9	723,7
«Велтон.Телеком»	0,097	38,4
«ІТС»	0,0599	133,9
«Голден Телеком»	0,051	1,9
«Інтертелеком»	0,035	31,1
«Українська хвиля»	0,0127	15,5
«CST-Invest»	0,0119	47,5

Джерело: НКРЗ, iKS-Consulting

Але незважаючи на те, що ринок в цілому має конкурентні ознаки, спектр послуг на цьому сегменті ринку залишається досить обмеженим, а їх якість досить низькою (маються на увазі збої, перевантаження мережі, низька швидкість передачі даних, повільне обслуговування тощо).

2.1.1 Реформи протягом вересня 2006 р. – серпня 2007 р.

У 2006-2007 рр. не спостерігалось значних якісних змін у сфері телекомунікацій. Ринок продовжує розвиватися.

Національна комісія з питань регулювання зв'язку (НКРЗ) прийняла новий порядок взаєморозрахунків між операторами телекомунікацій за послуги доступу до телекомунікаційних мереж⁶, який набув чинності 1 січня 2007 р. Відповідно до цього порядку плата буде нараховуватись на одиницю виміру, тоді як до цього вона обчислювалась на місячній основі. Плата за доступ до мереж «Укртелекому» для інших операторів

³ Global System for Mobile Communications, технологія мобільного зв'язку

⁴ Code Division Multiple Access, технологія стільникового зв'язку

⁵ iKS-Consulting

⁶ Рішення НКРЗ "Про затвердження Порядку взаєморозрахунків між операторами телекомунікацій за послуги доступу до телекомунікаційних мереж при наданні послуг телефонного зв'язку" №351 від 6.09.2006 р.

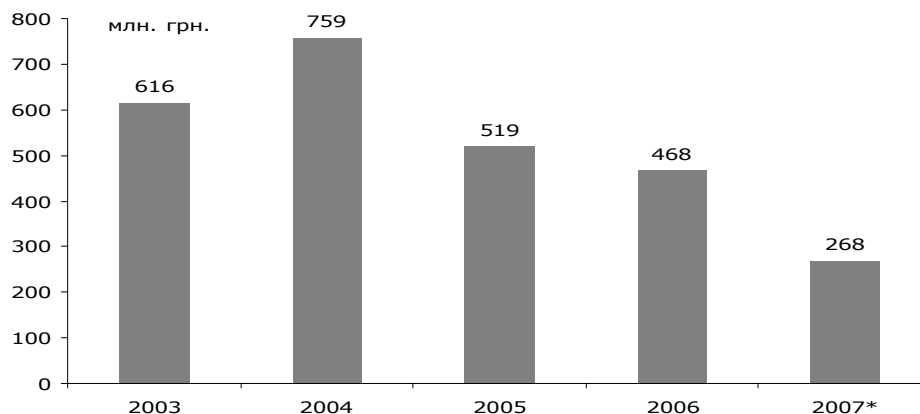
встановлена на вищому рівні, що не узгоджується з принципом справедливої конкуренції. Однак цей порядок у цілому все ж покращив практику регулювання, оскільки раніше «Укртелеком» взагалі не сплачував за доступ до мереж інших операторів. Індикатор «регулювання доступу до мереж» було підвищено з 2,3 до 2,7.

Протягом названого періоду відбулись певні зміни у встановленні тарифів на послуги фіксованого зв'язку. Відповідно до плану, схваленого у 2006 р.⁷, з 1 листопада 2006 р. тарифи були підвищені ще на 15% (це була друга стадія корекції тарифів). У той же час міжнародні дзвінки стали дешевшими, що підвищило, таким чином конкурентноздатність «Укртелекому» на цьому сегменті ринку. Цей крок дозволив зменшити перехресне субсидювання місцевих дзвінків міжнародними.

Питання поліпшення якості послуг «Укртелекому» залишилось відкритим. До того ж, поправки до Закону «Про телекомунікації»⁸ збільшили монополістичну владу «Укртелекому» у встановленні цін на послуги фіксованого зв'язку. Зокрема новий закон дозволив цій компанії підвищити тарифи на дзвінки зі стаціонарних на мобільні телефони з січня 2007 р. У будь-якому випадку ці кроки не попередили падіння прибутків «Укртелекому» (див. рис. 4).

Рисунок 4

Чистий прибуток «Укртелекому», млн. грн.

* План

Джерело: «Укртелеком»

Оголошена приватизація «Укртелекому» не відбулась і досі. Фонд державного майна України (ФДМУ) вирішив продати 37,86% акцій «Укртелекому» на міжнародних фондових біржах у серпні-грудні 2007 р. шляхом випуску депозитарних розписок на дану суму та продажу 5% акцій на п'яти українських біржах, і таким чином, зберегти у державній власності

⁷ Рішення НКРЗ «Про затвердження Граничних тарифів на загальнодоступні телекомунікаційні послуги» №258 від 5.05.2006 р.

⁸ Закон України «Про внесення змін до Закону України «Про телекомунікації» щодо переліку загальнодоступних телекомунікаційних послуг» №378-V від 28.11.2006 р.

50%+1 акцію. До цих пір, ФДМУ продав тільки 0,07% акцій «Укртелекому» за 15,5 млн. грн. на торгах на фондовій біржі ПФТС. Отже, приватизація міноритарних пакетів «Укртелекому» фактично провалилась, і невідомо, коли ця компанія буде власне приватизована. І сьогодні процес прийняття рішень залежить значною мірою від інтересів окремих політичних та економічних груп, що підриває процес ринкових перетворень у секторі.

Іншим важливим питанням є прозорий та ефективний розподіл перспективного радіочастотного ресурсу у смугах для нових технологій (зокрема WiMAX та 3G). Зараз такий спектр частот є дефіцитним ресурсом. Частина його вже була розподілена і не завжди прозорим шляхом. Перші відкриті торги на частоти були проведені НКРЗ тільки восени 2006 р., на яких початкова ціна за ліцензію на WiMAX зросла у 9-10 разів, і НКРЗ залучила близько 14 млн. грн. до бюджету. Інша частина частот зараз зайнята «Укртелекомом», Міністерством внутрішніх справ та Міністерством оборони. Таким чином, потрібно провести конверсію цих частот так, щоб можна було видати більше ліцензій на зв'язок третього покоління, але це, у свою чергу, потребує коштів. 1 серпня 2007 р. Кабінет Міністрів України ухвалив порядок залучення додаткових коштів для конверсії частот⁹, який дозволяє включати такі витрати до ціни за ліцензію на 3G. Основні мобільні оператори погодились придбати ліцензії на таких умовах. НКРЗ планує підготувати умови проведення тендеру до кінця 2007 р. Загалом останні дії Комісії свідчать про її наміри регулювати розподіл дефіцитних частот прийнятним чином на відміну від попередньої практики. Очікується подальший розвиток мобільного ринку. Таким чином, індикатор «потенційно конкурентні підприємства» було збільшено до 3,3.

На початку 2007 р. мав місце конфлікт між домінуючими та іншими мобільними операторами відносно ставок інтерконекту, який став найбільш скандальним за останні роки. НКРЗ зайняла нейтральну позицію. Хоча вона не має дозволу встановлювати ставки інтерконекту між мобільними операторами, вона повинна регулювати взаємодію операторів у випадках взаємоз'єднання телекомунікаційних мереж та вирішувати спори. Її бездіяльність та той факт, що корпоративний конфлікт набув значних масштабів, стали свідченням неефективного регулювання ринку НКРЗ. Ці події та суперечки всередині самого органу свідчать про необхідність змін у діяльності НКРЗ. Існує законопроект щодо правового статусу та призначення членів Комісії, який було внесено до парламенту. Однак 25 липня 2007 р. Положення про НКРЗ було схвалено Постановою КМУ¹⁰. Воно передбачає зміни у підпорядкуванні НКРЗ. Зокрема КМУ отримав право призначати членів та голову регулятора, а Комісія повинна звітувати безпосередньо уряду. Також у документі немає статей про віковий ценз, терміни перебування членів Комісії на посаді, умови звільнення тощо, тобто не врегульовані ті нюанси, що можуть викликати

⁹ Постанова Кабінету Міністрів України "Про затвердження порядку залучення додаткових позабюджетних коштів для проведення конверсії радіочастотного ресурсу України в смугах радіочастот загального користування" №993 від 1.08.2007.

¹⁰ Постанова Кабінету Міністрів України "Про затвердження Положення про Національну комісію з питань регулювання зв'язку України" №971 від 25.07.2007.

нові суперечки та послабити Комісію. Таким чином, схвалене Положення може підірвати незалежність регулятора та створити передумови для урядового втручання в його діяльність. Наразі вищезгадана Постанова КМУ призупинена Указом Президента України¹¹, що також спричиняє негативний вплив на сектор та регулятора.

У цілому індикатор для сектора телекомунікацій зріс з 2,50 до 2,53 через посилення конкуренції на ринку.

2.1.2 Майбутні реформи

Незважаючи на те, що телекомунікаційний сектор можна вважати досить розвинутим з точки зору регуляторних та інституційних характеристик, він потребує подальшого покращення регуляторного середовища, більшої прозорості у прийнятті рішень та послідовного втілення принципів чесної конкуренції. Ключова роль у цьому процесі належить регуляторному органу, тобто НКРЗ. Якість та ефективність будь-яких регуляторних інституцій залежить від рівня впровадження шістьох принципів ефективною регуляторної системи, а саме: узгодженість дій між різними рівнями влади у відповідності із законодавством; передбачуваність; можливість і здатність регулятора виконувати свої функції; його незалежність; відповідальність; та прозорість. Однак на практиці формальна автономія регулятора часто нехтувалась і була зрештою підірвана новим Положенням про НКРЗ. Для того, щоб бути дієвим та ефективним, регулятор повинен мати встановлене законом зобов'язання публікувати документ, який би окреслював процес прийняття рішень щодо цін, ліцензій тощо; кваліфікований персонал та фінансову незалежність; авторитет для здійснення своїх повноважень. Законодавство щодо регуляторної політики та її впровадження не повинні бути суперечливими. І уряд повинен бути свідомим того, що він повинен делегувати ключові регуляторні функції та протистояти спокусі втручатись і переглядати рішення Комісії. Інакше існування такого органу в Україні може бути поставлено під сумнів.

¹¹ Указ Президента України №708/2007 від 15.08.2007.

2.2 Залізничний транспорт

Транспорт – один з основних інфраструктурних секторів, від розвитку якого залежить уся економіка. Це другий найбільш важливий сектор послуг після торгівлі. У 2005 р. на нього припадало 6% усього випуску та 16% випуску сектору послуг. Більша частка доданої вартості була розподілена на оплату праці (51%), а найменша (9%) – складала чисті податки (див. табл. 3).

Таблиця 3

Роль транспортного сектору в економіці

		2000	2001	2002	2003	2004	2005
Випуск	млн. грн.	28 771	35 520	38 353	49 155	59 554	70 342
	% всього випуску	7%	7%	7%	7%	7%	6%
	% випуску промисловості					17%	16%
Додана вартість	% ВВП		11%	10%	11%	10%	9%
Додана вартість	% випуску		61%	59%	59%	58%	54%
Структура доданої вартості:							
	% доданої вартості сектора	37%	38%	50%	47%	39%	51%
Оплата праці	% доданої вартості сектора	51%	47%	40%	44%	50%	40%
Валовий прибуток, змішаний доход	% доданої вартості сектора	11%	16%	11%	10%	11%	9%
Податки за виключенням субсидій на виробництво та імпорт	% доданої вартості сектора						
Зайнятість	тис. осіб		791	759	742	719	733
	% всього зайнятих	6%	6%	6%	6%	6%	6%
Середня заробітна плата	грн.		479	607	732	890	1057
Експорт	млн. грн.	15 886	15 903	18 576	20 008	23 189	25 526
	% загального експорту	15%	14%	15%	13%	11%	11%
	% випуску сектора	55%	45%	48%	41%	39%	36%
Імпорт	млн. грн.	3,400	2,196	3,469	4,805	11,226	12684
	% загального імпорту	3%	2%	3%	3%	6%	6%
	% випуску сектора	12%	6%	9%	10%	19%	18%
Експорт/імпорт	Індекс		7,2	5,4	4,2	2,1	2,0

* у т.ч. сектор будівництва

Джерело: Державний комітет статистики, власні розрахунки

Залізничний транспорт є основним видом транспорту. У 2006 р. він забезпечував 50% загального вантажообороту та 46% загального пасажирообороту.

Держава має монополію на залізничні перевезення в Україні. Шість регіональних залізниць контролюються Державною адміністрацією залізничного транспорту (Укрзалізниця), яка є частиною Міністерства транспорту та зв'язку. Колійне господарство, пасажирські та вантажні перевезення значною мірою інтегровані. УЗ також є власником допоміжних залізничних підприємств та досить значної соціальної інфраструктури. Прибуток УЗ склав 0,7 млрд. грн. у 2006 р. (див. рис. 5), що у 2,3 рази менше, ніж у 2005 р., коли він різко зріс здебільшого через підвищення тарифів на пасажирські перевезення та, можливо, недофінансування

запланованих витрат. Останні зміни можуть бути пояснені зростанням собівартості надання послуг.

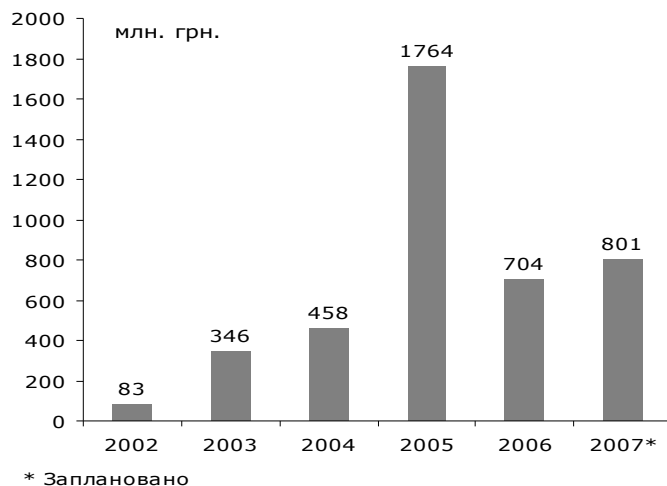
2.2.1 Реформи протягом вересня 2006 р. – серпня 2007 р.

Протягом названого періоду більшість змін у секторі залізничного транспорту стосувалась встановлення тарифів та організаційної структури УЗ.

Наприкінці 2006 р. КМУ прийняв Концепцію Державної програми реформування залізничного транспорту України¹². Згідно з Концепцією реформи залізничного транспорту будуть поступовими та триватимуть 10 років. На першому етапі (2006-2008 рр.) передбачено розмежувати функції господарського та державного управління. Планується також створити ДАК "Українські залізниці", 100% акцій якої належатимуть державі. На другому етапі (2008-2010 рр.) передбачається подальша ринкова трансформація галузі шляхом розмежування природно-монопольного, потенційно-конкурентного та конкурентного видів діяльності. Також існують плани створення умов для поступового зменшення перехресного субсидювання пасажирських перевезень за рахунок вантажних. Задекларовано наміри лібералізувати встановлення тарифів та повністю відокремити управління інфраструктурою й перевезеннями на третьому етапі (2011-2015 рр.). У цілому програма відповідає сучасній світовій практиці розвитку залізничної галузі та основним теоретичним поглядам на економічне регулювання природних монополій, але її практичне впровадження залежить від ефективності подальших зусиль уряду, спрямованих на реформування сектору та створення незалежного регулятора.

Рисунок 5

Чистий прибуток «Укрзалізниці», млн. грн.

Джерело: МТЗУ

¹² Розпорядження Кабінету Міністрів України "Про схвалення Концепції Державної програми реформування залізничного транспорту" №651-р від 27.12.2006.

У 2007 р. УЗ продовжила збільшувати тарифи як на пасажирські, так і вантажні перевезення. Зокрема згідно з рішенням МТЗУ¹³ тарифи на залізничні пасажирські перевезення зросли на 5% у березні, травні та липні. Наказ також передбачає подальше збільшення тарифів на 5% у вересні та листопаді 2007 р, тобто кумулятивне зростання складе 25% порівняно з січнем 2007 р. У травні 2007 р. ціни квитків на міжнародні пасажирські перевезення також зросли на 10-23% залежно від якості послуг¹⁴.Адміністрація залізничного транспорту пояснює це рішення збитковістю пасажирських перевезень: у 2006 р. УЗ заявила про збитки від них на рівні 2,8 млрд. грн. (що на 27% більше, ніж у 2005 р.). Окрім збитковості і, відповідно, необхідності покращити покриття витрат, також маємо намір зменшити перехресне субсидювання за рахунок вантажних перевезень та отримати кошти для заміни рухомого складу, який зараз на 80% зношений.

У секторі залишається задача привести тарифи на залізничні вантажні перевезення у відповідність з вимогами СОТ у частині запровадження принципу недискримінації. У 2006 р. УЗ пропонувала схвалити новий Тарифний збірник вантажних тарифів залізничного транспорту з однаковими тарифами на внутрішні, експортні та імпорتنі перевезення. Запропонований збірник також передбачав виділення інфраструктурної, локомотивної, вагонної складових у структурі тарифу. Але в той же час у разі набуття Збірником чинності вартість вантажних перевезень залізницею мала б зрости в середньому на 30%. Останній факт і став основним приводом для критики, яка завадила схваленню Збірника.

У результаті довгих суперечок у травні 2007 р МТЗУ нарешті ввело в практику поступову індексацію вантажних тарифів.¹⁵: базові тарифи було підвищено на 3% у червні, липні та серпні. Наказ також передбачає їх подальше збільшення на 2% у вересні, жовтні та грудні 2007 р. Але незважаючи на все це, УЗ відчуває нестачу в основних фондах, і цей факт змусив її запровадити знижки на рівні 15-51% для вантажовідправників, які використовують власні вагони¹⁶. Разом з тим залишається проблемою обґрунтованість величини, на яку змінюються тарифи. Тарифи на пасажирські і вантажні перевезення досі встановлюються непрозоро. Споживачі не знають справжньої вартості послуг, які вони отримують. Розподіл статей витрат УЗ недоступний для широкого загалу, і тому важко оцінити, чи ці витрати адекватні, і чи є потенціал для їх зменшення.

Платіжна дисципліна у секторі погіршується. Компенсація вартості пільгових перевезень з бюджету повністю не сплачується, що погіршує фінансові показники діяльності УЗ та її можливості оновлювати зношені фонди, інвестувати в розвиток. Крім того, обсяги компенсацій, передбачені у Державному та місцевих бюджетах, недостатні для покриття всіх витрат

¹³ Наказ МТЗУ №58 від 27.01.2007 р.

¹⁴ Наказ МТЗУ №246 від 29.03.2007 р.

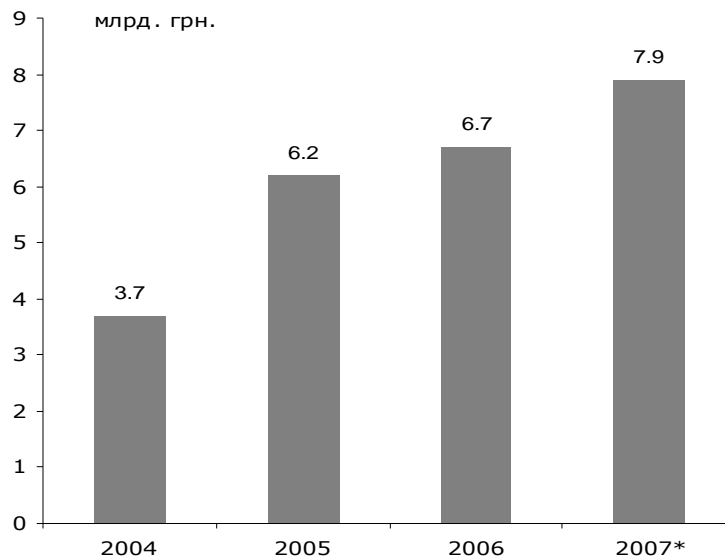
¹⁵ Наказ МТЗУ №402 від 15.05.2007 р.

¹⁶ Там само.

на транспортування та інфраструктуру залізниць¹⁷. У той же час платежі УЗ до бюджету останніми роками зростали. У результаті цього індикатор «бюджетна заборгованість» було зменшено.

Рисунок 6

Платежі "Укрзалізниці" до центрального бюджету, млрд. грн.

* Заплановано

Джерело: МТЗУ

Загалом, індикатор для залізниць знизився з 1,80 до 1,78 здебільшого через зростання заборгованості у секторі.

2.2.2 Майбутні реформи

МТЗУ та УЗ знову оголосили плани реформування залізничного сектору. Однак плани і досі нереалізовані, а рекомендації попередніх випусків МІУ стосовно створення незалежного регулятора та процедур встановлення тарифів все ще залишаються актуальними. Відсутність структурних змін може привести до надзвичайно небезпечних наслідків, які загрожують розвитку сектору як такого. Серед найгостріших проблем сектору слід назвати високий рівень застарілого обладнання, що підриває фінансові показники діяльності залізниці, зменшує привабливість галузі для інвестицій та підвищення ефективності використання вкладених коштів. Саме цей чинник значно зменшує рівень безпеки функціонування залізничного транспорту, що загрожує зростанням смертельних випадків на транспорті та екологічними катастрофами. Ось чому необхідно терміново здійснити кроки з тим, щоб ліквідувати причини поточної ситуації та прискорити процес реформування сектору.

¹⁷ Вартість залізничних перевезень пільгових категорій пасажирів за першу половину 2007 р. склала 147,1 млн. грн. У той же час компенсації у бюджеті передбачені на рівні 102,7 млн. грн. за цілий 2007 р.

2.3 Автомобільні дороги

Ремонтом та будівництвом доріг в Україні займається ДАК «Автомобільні дороги України», яка має у своєму складі 31 дочірнє підприємство та 16 підприємств спеціального призначення. Урядовий департамент – Державна служба автомобільних доріг України «Укравтодор» - управляє автомобільними дорогами України. Розширення мережі доріг та регулювання сектору також відноситься до функцій «Укравтодору».

Державний департамент автомобільного транспорту («Укравтотранс») забезпечує надання, розвиток та регулювання конкурентних і безпечних послуг автомобільного транспорту й інфраструктури (мова йде здебільшого про автобусні станції). Його функції включають перевірку транспортних засобів, моніторинг діяльності автомобільного транспорту, відкриття маршрутів та ліцензування, визначення стандартів безпеки тощо.

2.3.1 Реформи протягом вересня 2006 р.– серпня 2007 р.

Протягом вересня 2006 р.– серпня 2007 р. уряд присвятив особливу увагу адаптації українських стандартів доріг та їх інфраструктури до стандартів ЄС, зокрема, у сфері безпеки.

Однак основні проблеми сектору стосувались стабільного розвитку мережі доріг. Тому уряд активно працював над пошуком шляхів залучення приватних (внутрішніх та зовнішніх) інвестицій для фінансування ремонту, реконструкції та будівництва доріг, зокрема тих, що є частинами міжнародних транспортних коридорів. Був підготовлений та прийнятий у першому читанні Проект закону про концесії на експлуатацію доріг¹⁸. Цей документ передбачає дозволити концесіонеру не тільки будувати, але й проводити реконструкцію та експлуатацію трас. Новим моментом законопроекту є положення щодо надання гарантій інвестору: розподіл ризиків, механізм компенсації збитків, встановлення плати за доступ та експлуатацію придорожньої інфраструктури. Однак поправки до Закону ще не прийняті. Тому індикатори групи «комерціалізація та приватизація» не були змінені.

Загалом такі наміри уряду можна оцінити позитивно, але сьогодні існує два бар'єри на шляху запровадження концесій: обов'язковість альтернативної безкоштовної дороги, яка може не забезпечити інвестору достатню норму віддачі від інвестицій; та нечіткий механізм фінансової участі держави. Тому необхідно знайти такі рішення, які б гарантували ефективне запровадження концесій на практиці.

Інший спосіб залучення інвестицій, обраний КМУ, - кредити під державні гарантії. У травні КМУ ініціював прийняття закону, що дозволив «Укравтодору» залучити у 2007 р. 4,7 млрд. грн. кредитів під державні гарантії¹⁹. До цього ліміт було встановлено на рівні лише 1 млрд. грн.

¹⁸ Проект Закону "Про внесення змін до Закону України "Про концесії на будівництво та експлуатацію автомобільних доріг" №3258 від 02.03.2007 р.

¹⁹ Закон України "Про внесення змін до Закону України "Про Державний бюджет України на 2007 рік" №900-V від 05.04.2007

Важко сперечатись з тим, що дорожня інфраструктура потребує додаткового фінансування в плані забезпечення її функціонування та розширення, але ефективність запланованих проектів великою мірою залежить від того, наскільки прозорим буде використання цих коштів. Попередня практика використання грошей не завжди була належною²⁰.

До того ж протягом вересня 2006 р.- серпня 2007 р. було схвалено програми, які передбачають залучення інвестицій у транспортний сектор через співробітництво з МФО, наприклад, Програма співробітництва між урядом України та ЄБРР на 2007-2009 рр.

Протягом зазначеного періоду було реалізовано один з найбільших інвестиційних проектів, а саме - Другий спільний з ЄБРР проект "Ремонт автомобільної дороги Київ - Чоп" на загальну суму 137,3 млн. євро. Існують також інші проекти в галузі реконструкції та будівництва українських доріг (див. табл. 4)

Таблиця 4

Кредити МФО на будівництво автомобільних доріг в Україні

Дорога	Рік підписання	Загальна вартість	Розмір кредиту	Кредитор	Строк	Відсоткова ставка
Київ-Чоп (Чоп-Стрий)	2000	100 млн. євро	75 млн. євро	ЄБРР	N/A	N/A
Київ-Одеса (Жашків-Краснознам'янка)	2004	650 млн. євро	480 млн. дол. США	Deutsche Bank AG	10 років, 2-річний пільговий період	6,8%
Київ-Одеса	2005	100 млн. дол. США	100 млн. дол. США	Deutsche Bank AG	10 років	Libor+2,7%
Київ-Чоп (Стрий-Броди)	2005	138 млн. євро	100 млн. євро	ЄБРР	15 років	Libor+1%
Київ-Чоп (Київ-Рівне)	2006	677.5 млн. євро	200 млн. євро	ЄБРР	15 років, 3,5-річний пільговий період	N/A
Харків-Сімферополь, Київ-Ковель, Кіпті-Бачівськ, Київ-Одеса та ін.	2006	500 млн. євро	300 млн. євро	Citibank N.A.	10 років, 3-річний пільговий період	Libor+2,38%
Київ-Чоп (Броди-Рівне, Рівне-Житомир)	2007	677.5 млн. євро	200 млн. євро	ЄІБ	20 років	Libor+0,55%
Київ-Одеса, Харків-Сімферополь, Київ-Глухів, Київ-Харків, Київ-Львів, Львів-Ужгород та ін.	2007	N/A	930 дол. США (2 рівні транші)	Morgan Stanley Bank International	10 років	N/A

Джерело: Укравтодор

²⁰ У 2005 р. Deutsche Bank AG надав кредит на суму 100 млн. дол. США за ставкою LIBOR + 2.7% на 10 років для реконструкції траси Київ-Одеса. Кредит гарантувався державою. Голова Рахункової палати В.Симоненко стверджував, що близько 1 млрд. грн. було використано неефективно, ціна за 1 побудований км зросла у 9 разів, а якість дороги була низькою.

У 2007 р. КМУ прийняв Положення про Державну службу автомобільних доріг України. Цей документ зокрема юридично підтвердив право уряду призначати голову Укравтодору, а сама організація отримала більше повноважень щодо здійснення контролю та оцінки ефективності фінансів підприємств, їх створення та ліквідації, укладання угод, надання концесій, проведення державних закупівель. Цей порядок не відрізняється від попереднього, окрім права «Укравтодору» надавати концесії.

Беручи до уваги відсутність важливих покращень у секторі, індикатор дорожнього сектору залишився без змін.

2.3.2 Майбутні реформи

Ефективність підтримки стану та будівництва доріг потрібно покращити. Для цього регуляторні та управлінські функції у дорожньому секторі повинні бути відокремлені, про що вже йшла мова у минулих випусках МІУ. Оскільки проблема недофінансування дорожнього розвитку і досі залишається ключовою внаслідок обмеженості державних фінансів, парламент повинен нарешті сформував законодавчу базу для запровадження концесій та інших форм державно-приватного партнерства. Закон про державно-приватні партнерства, який зараз перебуває на розгляді в парламенті, повинен покращити ситуацію, оскільки він дозволить збільшити залучення приватного капіталу в сектор та посилить конкуренцію.

2.4 Електроенергетика

Обсяг номінального випуску електроенергетичного сектору зростає з 2000 р., у той час як його частка у загальному випуску постійно зменшується. Зайнятість у цьому секторі майже не змінилась: у 2005 р. її рівень скоротився лише на 0,1% дпр. У 2005 р. експорт електроенергії збільшився майже на 50% та досяг 969 млн. грн., що становить 3,6% від загального випуску цього сектора.

Регуляторним органом сектору є Національна комісія регулювання електроенергетики (НКРЕ). Усі компанії з виробничими потужностями, вищими за мінімальний рівень, встановлений НКРЕ, зобов'язані постачати всю вироблену електроенергію в єдину систему. Передачу та постачання енергії здійснюють 27 обленерго - регіональних розподільчих компаній, які купують електроенергію на ОПЕ (оптовий ринок електроенергії). Зараз держава володіє 7 генеруючими компаніями та контрольним пакетом в 14 розподільчих компаніях.

Таблиця 5
Роль сектора електроенергетики в економіці

		2000	2001	2002	2003	2004	2005
Випуск	млн.грн.	18 333	19 557	19 764	20 561	22 703	26 189
	% всього випуску	4,2%	3,7%	3,5%	3,0%	2,5%	2,3%
	% випуску промисловості	7,9%	7,1%	6,6%	5,6%	4,8%	4,3%
Додана вартість	% ВВП	5,2%	4,6%	4,2%	3,6%	3,1%	2,9%
Додана вартість	% випуск	48%	48%	48%	47%	48%	49%
Структура доданої вартості:							
Оплата праці	% доданої вартості сектора	21%	26%	33%	35%	56%	49%
Валовий прибуток, змішаний дохід	% доданої вартості сектора	73%	72%	65%	65%	36%	38%
Податки за виключенням субсидій на виробництво та експорт	% доданої вартості сектора	6%	2%	2%	0%	8%	13%
Зайнятість*	тис. чоловік	521	526	528	529	533	542
	% загальної кількості зайнятих	3,8%	4,1%	4,3%	4,5%	4,8%	4,7%
Середня заробітна плата*	грн.	371	476	562	651	767	969
Експорт	млн.грн.	529	389	387	608	639	945
	% загального експорту	0,5%	0,3%	0,3%	0,4%	0,3%	0,4%
	% випуску сектору	2,9%	2,0%	2,0%	3,0%	2,8%	3,6%
Імпорт	млн.грн.	11	16	15	14	2	0
	% загального імпорту	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%
	% випуску сектору	0,1%	0,1%	0,1%	0,1%	0,0%	0,0%
Експорт/імпорт	індекс	48,1	24,3	25,8	43,4	319,5	-

Джерело: Державний комітет статистики, власні розрахунки

* Дані для секторів газо-, водопостачання та електроенергетики

2.4.1 Реформи протягом вересня 2006 р. – серпня 2007 р.

Протягом зазначеного періоду показник економічної обґрунтованості тарифів на електроенергію продовжував покращуватися. НКРЕ започаткувала реформу ОРЕ. Компанія «Укрінтеренерго», що одноосібно уповноважена експортувати електроенергію, почала продавати електроенергію на відкритих аукціонах. Уряд об'єднав активи атомної промисловості в Укратомпром та оголосив про свої плани щодо подальшої приватизації енергетичних компаній.

На початку 2007 р. НКРЕ визначила консорціум міжнародних консультативних фірм, які допомагатимуть НКРЕ в реалізації реформи ОРЕ²¹, концепція якої була схвалена урядом ще у 2002 р. Перші подробиці діяльності нового ОРЕ стануть доступними восени 2007 року. Зокрема

²¹ НКРЕ отримала 3 млн. дол. США на цей проект від Світового банку за угодою щодо проекту реабілітації гідроенергетики від 19.09.2005 р.

передбачається укладання прямих двосторонніх контрактів між споживачами та виробниками електроенергії. Реформа покликана стимулювати конкуренцію між генеруючими компаніями, що в свою чергу, повинно забезпечувати зростання цін на мінімально можливому рівні для кінцевих споживачів та покращувати якість послуг в секторі.

1 вересня 2006 р. тарифи для домогосподарств були підвищені на 25% та досягли 0,2436 грн. за кВт/год (з ПДВ)²². Це було друге підвищення тарифів за 2006 р. відповідно до плану врегулювання тарифів²³. Однак поточні тарифи все ще покривають лише трохи більше половини реальної вартості постачання послуг²⁴. Приведення тарифів до рівня покриття витрат є позитивним та необхідним кроком, що дозволить генеруючим та розподільчим компаніям належним чином підтримувати свої потужності та покращити ефективність споживання електроенергії. На жаль, план врегулювання тарифів не був повністю реалізований через майбутні парламентські вибори, призначені на вересень 2007 р., які ймовірно знову зроблять тарифи предметом скоріше політичної, ніж економічної полеміки.

У той же час, для деяких промислових споживачів тарифи зменшились. З 1 липня 2007 р. НКРЕ додало до списку споживачів першого класу²⁵ 25 вуглевидобувних підприємств за умови, якщо вони не накопичуватимуть нові борги. Як тільки в цих підприємств з'явиться нова заборгованість, вони знову стануть споживачами другого класу. Станом на 1 квітня 2007 р. вуглевидобувні підприємства мали заборгованість на суму 2,6 млрд.грн., тому нові зміни мають стабілізувати зростання боргів, оскільки зазначені підприємства матимуть час та вільні кошти для оплати старих боргів.

Як показано в таблиці 6, зростання тарифів не призвело до зменшення загального споживання електроенергії. За перші шість місяців 2007 р. споживання електроенергії збільшилося на 4%. На відміну від споживання газу (див. розділ «Виробництво, транспортування та розподілення газу»), споживання електроенергії домогосподарствами зросло на 7,2% порівняно з аналогічним періодом 2006 р. Найпомітніше зменшення споживання електроенергії мало місце в хімічній промисловості.

У 2006 р. рівень поточних платежів за електроенергію, придбану на ОРЕ, зріс на 2,9% дпр та досяг 102,0%²⁶, що свідчить про повільну виплату старих боргів.

Відповідно до минулорічного рішення щодо покращення управління атомною промисловістю,²⁷ уряд ухвалив статут Державного консорціуму

²² Постанова НКРЕ № 926 від 20.07.2006 р.

²³ Указ КМУ №733 від 24.05.2006 р., який передбачає 25% зростання тарифів кожні півроку з вересня 2006 р. по квітень 2008 р.

²⁴ Згідно з даними Міністерства палива та енергетики, поточні тарифи для домогосподарств покривають 52,3% витрат.

²⁵ Промислові споживачі поділені на дві групи залежно від напруги, яку вони використовують (більше чи менше 27,5 кВ), та розраховуються за спеціальними тарифами, які щомісяця затверджує НКРЕ. Відповідно до рішення НКРЕ № 988 від 26 липня 2007 р., з 1 серпня 2007 р. тарифи для першого класу складають 0,3212 грн./кВт, для другого – 0,4259 грн./кВт (з ПДВ)

²⁶ Згідно з інформацією АТ «Енергоринок»

«Укратомпром»²⁸. Новостворена організація об'єднала урановидобувні підприємства, промислові компанії та наукові інститути²⁹ і має на меті залучити інвестиції в атомну промисловість. «Укратомпром» знаходиться під керівництвом «Енергоатому». Однак оцінити результати такої трансформації можна буде тільки згодом.

Таблиця 6
Споживання електроенергії за групами споживачів

	Січень-червень 2007 р., млн. кВт/год	Зростання дпр, %	Частка у загальному споживанні, %
Загальне споживання	143 448,6	4,0	100
Промисловість	79690,8	2,3	55,6
Металургія	42471,9	4,2	29,6
Паливна	10020,2	-2,4	7,0
хімічна та нафтопереробна	7227,9	-2,5	5,0
Машинобудівна	6876,3	-2,1	4,8
Харчова	4425,3	5,2	3,1
будівельних матеріалів	3028,7	10,2	2,1
Інші	5640,5	3,9	3,9
Сільське господарство	3475,5	1,4	2,4
Транспорт	9622,7	4,2	6,7
Будівництво	1032,5	8,9	0,7
ЖКГ	16190,3	5,8	11,3
Інші непромислові споживачі	5099,0	8,3	3,6
Домогосподарства	28337,8	7,2	19,8

Джерело: Енергобізнес

У травні 2007 р. на розгляд та затвердження КМУ був представлений проект Концепції приватизації енергетичних компаній. Згідно з поточним проектом 24 енергетичні компанії поділено на 3 групи. Компанії, 25-27% акцій яких належать державі (6 компаній), пропонується продавати на відкритих аукціонах³⁰. Підприємства, участь держави в яких обмежена 27-75% (10 компаній), повинні продаватись на відкритих тендерах з інвестиційними зобов'язаннями. У випадку, якщо держава контролює більш ніж 75% компанії, передбачена додаткова емісія акцій. Компанії, участь держави в яких перевищує 50%, можуть використовувати механізм державно-приватного партнерства. Беручи до уваги поточний перегляд тарифів в енергетичній галузі, компанії мають бути дуже привабливими для інвесторів. Приватизація стимулюватиме лібералізацію сектору та покращення ефективності.

²⁷ Постанова КМУ № 1854 від 29.12.2006 р.

²⁸ Постанова КМУ № 456 від 14.03.2006 р.

²⁹ Повний перелік відповідних юридичних осіб представлено в аналітичному звіті «240 днів діяльності української влади в новому форматі: оцінка неурядових аналітичних центрів»

³⁰ Рішення продати їх уже схвалено Розпорядженням КМУ № 226-р від 26.04.2007 р.

Цього року уряд почав продавати електроенергію за кордон на відкритих аукціонах. Три відкриті аукціони пройшли в березні, червні та липні 2007 р., на яких було продано 127,8 ГВт/год в середньому по 6,6-6,7 євроцентів за кВт/год. Ця ціна майже на 70% вища за початкову ціну. Але лише невелика частина електроенергії була продана на аукціоні (тільки 1/5-1/6 виробничої потужності Бурштинового енергетичного острова³¹). Більша частина електроенергії експортується за довгостроковими договорами за набагато нижчими цінами³², оскільки Україна не може гарантувати неперервне постачання електроенергії і має технічні обмеження щодо вибору напрямку експорту. Інші експортні напрямки також викликають запитання. У січні-лютому 2007 р. ціна української електроенергії, що експортувалась в Росію та Білорусію, була такою ж, як і на OPE (0,21 грн. за кВт/год) і зменшилась майже вдвічі до 0,11 грн за кВт/год у березні³³. Така низька ціна пояснюється тим фактом, що Білорусія купує тільки надлишкові потоки електроенергії, які є здебільшого некомерційними, а також тим, що на цьому ринку існує дуже сильна конкуренція з боку Росії. Україна втратила 366,33 млн. грн. на експорті електроенергії до Молдови за період з 1 січня 2006 р. по 30 червня 2007 р., оскільки Молдова все ще платить за ціною, нижчою ніж на OPE³⁴. Частка експорту електроенергії в загальному випуску становить 5,5% за 6 місяців 2007 р., що на 14,3% більше дпр. Покращення ситуації у сфері експорту електроенергії дозволило нам збільшити індекс цінової політики природної монополії з 3,0 до 3,3.

Таким чином, індикатор енергетичного сектору зріс з 2,57 до 2,58 завдяки покращенню цінової політики.

2.4.2 Майбутні реформи

У цілому сектор потребує подальшого приведення тарифів до рівня покриття витрат. Ціноутворення, що спирається на реальну вартість постачання енергії, збільшить привабливість державних часток в енергетичних компаніях. Має бути поширеною практика відкритих торгів на експорт електроенергії. У загальному випадку виробникам електроенергії має бути дозволено здійснювати експорт напряму без посередників. Також є потреба прискорити приведення енергетичної системи до стандартів UCTE, що дозволить диверсифікувати напрямки експорту електроенергії. Нарешті, повинна і надалі стимулюватись трансформація OPE на конкурентній основі, а діяльність сектору має регулюватись системою узгоджених правил.

³¹ Загальна планова потужність БЕО складає 550-600 МВт. Це єдина енергетична система, що функціонує одночасно з європейською енергосистемою UCTE, та має технічну здатність передавати електроенергію західним партнерам.

³² Наприклад, Hungarian System Consulting уклала договір на постачання 3,5 млрд. кВт/год української електроенергії по 0,037 євро за кВт/год до 2015 року

³³ 240 днів діяльності української влади в новому форматі: оцінка неурядових аналітичних центрів/ http://www.ier.kiev.ua/English/news_eng.cgi

³⁴ 0,0276-0,028 дол США за кВт/год, у той час як ціна OPE складає 0,047 дол. США кВт/год

2.5 Виробництво, транспортування та розподілення газу

Сектор постачання газу має стратегічне значення для української економіки. Україна володіє порівняно непоганими ресурсами природного газу та добре розвинуеною транспортною інфраструктурою, до якої відноситься 36 тис. км. трубопроводів.

Україна споживає близько 75 млрд куб. м щороку, але тільки 25% цього обсягу виробляється всередині країни. Виснаження діючих газових родовищ, ускладнена експлуатація та брак інвестицій в нафтогазовий сектор разом з недостатнім фінансуванням досліджень підвищують залежність України від імпортованого газу.

Таблиця 7

Роль сектора газопостачання в економіці

		2000	2001	2002	2003	2004	2005
Випуск	млн грн	2 075	2 367	2 439	2 112	2 129	2 356
	% всього випуску	0,5	0,5	0,4	0,3	0,2	0,3
	% випуску промисловості	0,9	0,9	0,8	0,6	0,4	0,5
Додана вартість	% ВВП	0,5	0,5	0,6	0,4	0,3	0,5
Додана вартість/випуск	%	39,7	42,9	52,7	53,8	52,1	66,8
Структура доданої вартості:							
Оплата праці	% доданої вартості сектора	54	58	56	68	75	47
Валовий прибуток, змішаний дохід	% доданої вартості сектора	36	35	16	2	1	47
Податки за виключенням субсидій на виробництво та імпорт	% доданої вартості сектора	9	7	28	30	24	6
Зайнятість*	Тис чоловік	521	526	528	529	533	542
	% всієї кількості зайнятих	3,8	4,1	4,3	4,5	4,8	4,7
Середня заробітна плата*	грн	371	476	562	651	767	969

Джерело: Державний комітет статистики, розрахунки ІЕД

* Дані для секторів газо-, водопостачання та електроенергетики

Випуск продукції галуззю лише незначною мірою зріс з 2000 р. по 2005 р. У 2005 р. співвідношення додана вартість/випуск досягло свого максимуму з 2000 р. та склав 66,8%. Того року структура доданої вартості змінилась. Частка загального операційного прибутку у доданій вартості різко збільшилась (з 1% до 47%), але в той же час частка чистих податків зменшилась в чотири рази (з 24% до 6%). Частка доходів зайнятих у секторі зменшилась з 75% до 47% на фоні зростання зарплати.

2.5.1 Реформи протягом вересня 2006 р. – серпня 2007 р.

Протягом другої половини 2006 р. були пролонговані умови угоди щодо імпорту газу, підписаної на початку 2006 р. між НАК «Нафтогаз України» та ВАТ «Газпром», яка регулювала відносини між Україною та Росією у сфері

газопостачання³⁵. Це дало можливість місцевим підприємствам пристосуватись до наступного зростання цін на газ. Пізніше, у жовтні 2006 р., УГЕ та РУЕ підписали новий контракт на постачання 55 млрд. куб. м газу в 2007 р. за ціною 130 дол. США за тис. куб. м. Хоча це було заплановане підвищення ціни, українські споживачі до цього часу не мають ясності щодо умов майбутніх поставок газу, оскільки Україна все ще не має ні чіткої формули визначення ціни на газ, ні графіку приведення ціни на газ до ринкового рівня.

Зростання цін супроводжувалося погіршенням платіжної дисципліни, що змусило уряд видати постанову, яка регулює процедуру припинення постачання газу для неплатників³⁶. Документ визначає умови, за якими постачальник може або зупинити, або обмежити постачання для споживачів, що накопичили борги (окрім домогосподарств). Хоча загалом це позитивний крок, проте брак чітко визначених підстав для припинення та термінів відновлення постачання газу залишає місце для дискримінації споживачів газу.

Структура ринку

До 2007 р. регіональні газорозподільні компанії збирали платежі споживачів і потім передавали гроші постачальникам газу після вирахування плати за транспортування. У січні 2007 р. ця практика змінилась. КМУ вдосконалив Правила постачання газу³⁷ та представив новий порядок оплати за газ³⁸, який, втім, був скасований указом Президента³⁹ в червні 2007 р. Згідно із зміненими правилами споживачі повинні були укладати прямі контракти з НАК «Нафтогаз України» або «УкрГаз-Енерго», а ці компанії потім мали здійснювати оплату за транспортування обласним розподільчим компаніям (облгазам). Така схема попереджує затримку коштів, зібраних облэнерго від споживачів, та дає постачальникам газу інструмент впливу на платіжну дисципліну. З іншого боку, таке рішення стало кроком в напрямку монополізації сектору газопостачання на користь «Нафтобазу України» та УГЕ.

1 лютого 2007 р. НАК «Нафтогаз України» створив нову дочірню компанію АК «Укргазмережа», 100% акцій якої знаходиться під контролем АК «Газ України». Новостворене підприємство зараз є власником розподільчих мереж, які в 2001 р. за договорами управління були передані облгазам. Це підприємство ініціювало перегляд попередніх контрактів з облгазами, маючи на меті встановити більш жорсткі інвестиційні та платіжні умови. Недостатнє інвестування в минулому та затримка в платежах облгазів постачальникам виправдовує такий крок. Усі облгази, за винятком Чернігівоблгаз, підписали новий контракт. Чернігівоблгаз був позбавлений права доступу до розподільчої системи в травні 2007 р. через недостатні інвестиції в мережу.

³⁵ Яка установила ціну на рівні 95 дол. США за тис. куб. м.

³⁶ Постанова КМУ №1687 від 8.12.2006 р.

³⁷ Постанова КМУ №1729 від 27.12.2001 р.

³⁸ Постанова КМУ №31 від 16.01.2007 р.

³⁹ Постанова Президента №552/2007 від 25.06.2007 р.

Тарифи

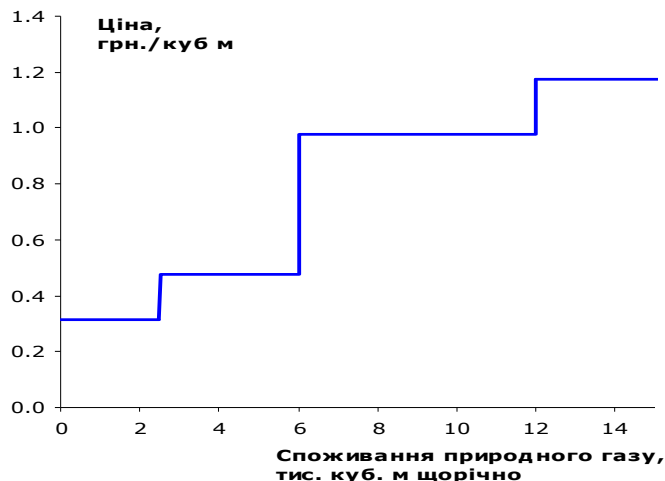
Відповідно до зростання ціни імпортованого газу в 2007 році з 95 дол. США за тис. куб. м до 130 дол. США за тис. куб. м (на російсько-українському кордоні), ціни для промислових споживачів збільшились з 548 грн. за тис. куб. м у 2006 р.⁴⁰ до 708 грн. за тис. куб. м⁴¹, починаючи з 2007 р.⁴². З травня 2007 р. ціна на газ піднялася ще на 24 грн. за тис. куб. м через включення плати за зберігання газу до ціни постачальника – УГЕ. Включення плати за зберігання до складу ціни є позитивним кроком, оскільки відображає реальну вартість постачання газу.

Зростання ціни має різний вплив на основні групи споживачів. Воно не повинно серйозно вплинути на металургійну промисловість, оскільки газ складає лише 3-7% її виробничих витрат, а ціна на металургійну продукцію виросла на 15-20% з початку року. Хімічна промисловість є набагато чутливішою до цінових коливань, оскільки газ складає 50-80% виробничих витрат в галузі. Цього року вона працює з мінімальною рентабельністю.

Також зросли тарифи на газ для населення. Зокрема диференційовані ціни, встановлені на основі рівня споживання, вступили в силу із 1 січня 2007 р.⁴³. Відповідно до даної схеми домогосподарства, що споживають менше 2500 куб. м газу щорічно, сплачують мінімальний тариф 0,315 грн. за куб. м. Найвищий тариф (1,173 грн. за куб. м) сплачується тоді, коли споживання газу перевищує 12000 куб. м.

Рисунок 7

Диференційовані тарифи на газ для населення*

Джерело: НКРЕ

Примітка: *для домогосподарств, що мають лічильники

⁴⁰ Ціна НАК «Нафтогаз України»

⁴¹ Ціна УГЕ

⁴² Усі ціни без плати за транспортування та інших відповідних витрат

⁴³ Рішення НКРЕ №1672 від 19.12.2006

Чинна схема диференційованого тарифоутворення (див. рис. 7) має суттєвий недолік, який необхідно виправити. Мова йде про поріг споживання, до якого газ продається за нижчою ціною. Він є досить високим (2,5 тис. куб. м). Так, за даними Держкомстату, у 2005 р. в Україні домогосподарства в середньому споживали 1,5 тис. куб. м. природного газу, причому більше 70% домогосподарств споживали газу менше ніж 2,5 тис. куб. м на рік. Тобто виходить, що дія чинної тарифної схеми спрямована скоріше на втримання низької ціни для більшості споживачів, а не на забезпечення доступності мінімально необхідних обсягів газу для найуразливіших верств населення. Така ситуація не стимулює домогосподарства до енергозбереження, а виробників - до інвестицій в галузь. Ці проблеми можна вирішити, побудувавши тарифну систему, яка б базувалась на фактичних витратах. Така система ціноутворення має містити більш жорсткі пороги споживання, що дозволило б тільки малозабезпеченим верствам населення отримувати відповідний вигаш. А ціни на газ, споживання якого перевищує визначений поріг, мають бути суттєво підвищені. Це буде стимулювати енергозбереження, видобуток вітчизняного газу та інвестиції у галузь.

Платіжна дисципліна. Підвищення тарифів призвело до погіршення платіжної дисципліни. За 6 місяців 2007 р. НАК «Нафтогаз України» зібрала лише 84,7% запланованих платежів на відміну від 88,7% протягом аналогічного періоду 2006 р. Місцеві опалювальні підприємства платять найменше (заплачено лише 75,1%), а найвідповідальнішими традиційно залишаються домогосподарства (рівень оплати – 94,1%). Реагуючи на диференційовані тарифи, запроваджені на початку цього року, домогосподарства скоротили споживання на 1 млрд. куб. м. у першому кварталі 2007 р. та спожили тільки 4,7 млрд. куб. м газу⁴⁴,

Власний видобуток газу

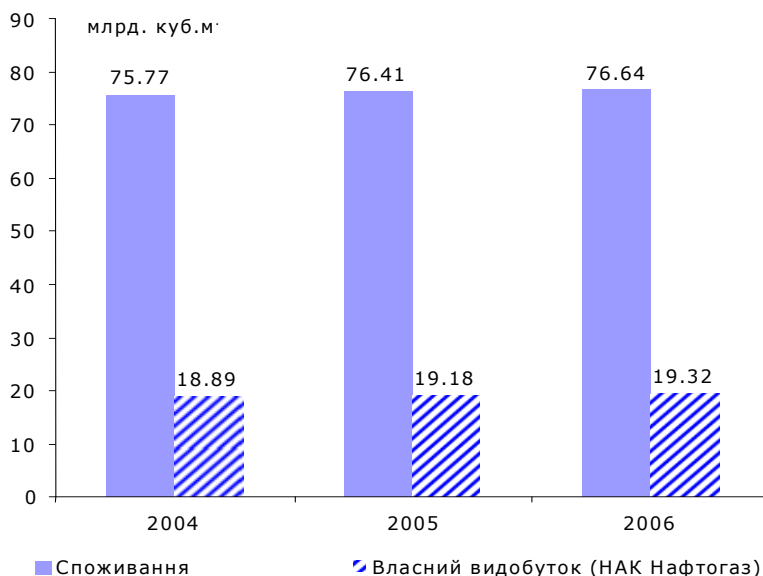
За 6 місяців 2007 року власний видобуток газу склав 9,8 млрд. куб. м, що на 3,4% менше порівняно з аналогічним періодом 2006 р. та на 13% менше запланованого обсягу. Незважаючи на довгу історію переговорів з іноземними компаніями з приводу видобутку газу та нафти в Чорному та Азовському морях, інвестиції надходять дуже повільно, що пояснюється в основному значними бюрократичними перешкодами⁴⁵.

⁴⁴ Згідно з інформацією НКРЕ

⁴⁵ Наприклад, у квітні 2006 року міжнародна компанія Venco була оголошена переможцем та отримала право експлуатувати Прикерченську ділянку, але остаточна угода так і не була підписана.

Рисунок 8

Внутрішнє споживання газу та його видобуток (за НАК «Нафтогаз України»), млрд. куб. м

Джерело: Національна газова спілка України

До того ж, пізніше дії КМУ зменшили привабливість українського газо- та нафтовидобувного сектору для іноземних інвесторів. Закон «Про державний бюджет на 2007 р.»⁴⁶ зобов'язав компанії з угодами про спільне виробництво продавати їх газ Нафтогазу за цінами нижче ринкових⁴⁷. Так, брак узгодженої державної політики щодо розподілу продукції та брак законодавчих гарантій щодо вільного використання видобутого газу погіршили інвестиційний клімат та змушують Україну більше покладатись на імпортовані енергоносії. Це призвело до зменшення індикатору «ціни природної монополії» з 2,3 до 2,0.

У цілому, індикатор сектору трохи зменшився з 2,04 до 2,03 через зміни в ціновій політиці природної монополії.

2.5.2 Майбутні реформи

Враховуючи той факт, що сектор виробництва, транспортування та розподілення газу залишається малореформованим, ми пропонуємо притримуватись рекомендацій, які були презентовані раніше в інших публікаціях⁴⁸. Якщо говорити коротко, то уряд повинен стимулювати

⁴⁶ Закон «Про державний бюджет на 2007 рік» № 489-В від 19.12.2006

⁴⁷ Газ, видобутий в Україні, має продаватися на внутрішньому ринку тільки домогосподарствам за ціною, що визначена на рівні нижчому від ринкової

⁴⁸ Більш детально реформи описані в публікаціях ІЕД/НКГ (2006 р.) «Нові виклики економічної політики в Україні: пропозиції», Київ

конкуренцію та залучати приватний капітал у цей сектор. Також є нагальна потреба в залученні інвестицій у власний видобуток газу або принаймні мінімізувати адміністративний вплив на газовидобуток.

2.6 Водопостачання та водовідведення

Якщо протягом 2000-2002 рр. відбувалось поступове зменшення випуску продукції сектору водопостачання та водовідведення, то вже з 2003 р. випуск продукції почав зростати. Частка доданої вартості, що розподіляється як винагорода працівників, зменшилась з 76% у 2004 р. до 56% у 2005 р. У 2005 р. частка валового прибутку різко зросла до 28,5%.

Таблиця 8

Роль сектору водопостачання та водовідведення в економіці

		2000	2001	2002	2003	2004	2005
Випуск	млн. грн.	2803	2240	2178	2320	2451	3734
	% всього випуску	0,6%	0,4%	0,4%	0,3%	0,3%	0,3%
	% випуску промисловості	1,2%	0,8%	0,7%	0,6%	0,5%	0,6%
Додана вартість	% ВВП	1.0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,3%	0,3%
Додана вартість	% випуску	39%	37%	37%	38%	38%	39%
Структура доданої вартості:							
Оплата праці	% доданої вартості сектора	41%	58%	60%	76%	76%	56%
Валовий прибуток, змішаний дохід	% доданої вартості сектора	43%	25%	14%	5%	7%	28,5%
Податки за виключенням субсидій на виробництво імпорту	% доданої вартості сектора	16%	17%	26%	19%	17%	15%
Зайнятість*	тис. чоловік	521	526	528	529	533	527
	% всього зайнятих	3,8%	4,1%	4,3%	4,5%	4,8%	4,6%
Середня заробітна плата*	грн.	371	476	562	651	767	969
Експорт	млн. грн.	0	0	0	0	0	9
	% загального експорту	0	0	0	0	0	0,003%
	% випуску продукції сектору	0	0	0	0	0	0,002%

Джерело: Державний комітет статистики, власні розрахунки.

Примітка: *дані в цілому для секторів газопостачання, водопостачання та електропостачання.

Стан сектору водопостачання та водовідведення залишається незадовільним, а ціла низка проблем – рівень технічної ефективності, фінансового менеджменту, нестача інвестицій, низька якість послуг – традиційно не вирішується.

Технічний стан

Фізична зношеність потужностей, неефективне управління попитом на послуги водопостачання та низька якість води є головними факторами, що спричиняють низьку якість послуг водопостачання та водовідведення. Згідно з інформацією Державного комітету статистики, втрати від постачання води по водопровідних мережах у 2006 р. в середньому склали 37,6%, причому найвищий рівень втрат зафіксовано у Севастополі (80,6%)

і Запорізькій області (86,3%). Протяжність водопровідних мереж, що перебувають в аварійному стані, складає приблизно 15% загальної протяжності водопровідних мереж. Брак ефективного управління попитом також є складовою дефіциту послуг галузі. У всіх регіонах країни промислові споживачі обладнані лічильниками, але рівень встановлення лічильників для населення коливається від регіону до регіону. У середньому 45,36% всього населення мають лічильники, але при цьому тільки у 17,3% сільських жителів встановлено лічильні пристрої.

Конкурентне середовище.

Одним з факторів, що уповільнює розвиток сфери комунальних послуг, є збитковість підприємств сектору через те, що діючі тарифи все ще не компенсують собівартість наданих послуг. Більше того, сьогодні тільки 5% підприємств водопостачання мають інвестиційні програми, тобто тільки 5% підприємств водопостачання мають бізнес-плани стратегічного розвитку.

2.6.1 Реформи протягом вересня 2006 р.- серпня 2007 р.

Протягом даного періоду відбулись деякі зміни в регулюванні та управлінні галуззю. Головні зміни стосувались механізму тарифоутворення, що відображало намір привести тарифи на комунальні послуги до економічно обґрунтованого рівня. У результаті цього житлово-комунальні тарифи були переглянуті в 23 регіонах країни.

Незважаючи на значне корегування тарифів протягом останніх років, тарифи на водопостачання та водовідведення все ще залишаються нижчими порівняно з повною собівартістю наданих послуг. Отримані в результаті цього збитки є головною причиною незадовільного фінансового та технічного стану підприємств водопостачання та відсутності нових інвестицій.

І хоча підвищення тарифів певною мірою покращило рівень покриття витрат, традиційно це було зроблено непрозоро та без економічного обґрунтування. Протягом 2006 р. Головним контрольно-ревізійним управлінням України встановлено 255 порушень законодавства щодо формування комунальних тарифів. За клопотанням Антимонопольного комітету України норми, що забороняють включення до складу тарифів витрат, не пов'язаних з наданням послуг, були додані до документів, що регулюють формування тарифів⁴⁹,

Зараз Україна знаходиться в процесі прийняття Закону «Про концесії». Проект Закону «Про концесії»⁵⁰ визначає головні принципи договору, згідно з яким держава передає приватному сектору повноваження щодо повного або часткового управління у сфері надання послуг. Прийняття Закону «Про концесії» має бути позитивним кроком. Однак цей документ

⁴⁹ "Порядок формування тарифів на виробництво, транспортування, доставку теплової енергії і послуг з центрального постачання гарячої води", затверджений рішенням КМУ №955 від 10.07.06, та "Порядок формування тарифів на послуги центрального водопостачання та водовідведення", затверджений рішенням КМУ №959 від 12.07.06.

⁵⁰ Рішення Верховної Ради України № 687-V з 22 лютого 2007 р.

не повною мірою відповідає міжнародно прийнятим стандартам⁵¹. У той час, як проект закону визначає загальну політику і юридичний формат концесії, процедуру обрання концесіонера, особливості договору, законопроект не забезпечує гарантії для кредитора, що стосуються активів і грошових потоків концесіонера. Більш того, проект не передбачає надання жодної державної фінансової підтримки для учасників договору. Таким чином, концесійне законодавство України має резерв для покращення. Країна ще має здійснити подальші юридичні та інституціональні реформи задля забезпечення розвитку ефективного державно-приватного партнерства.

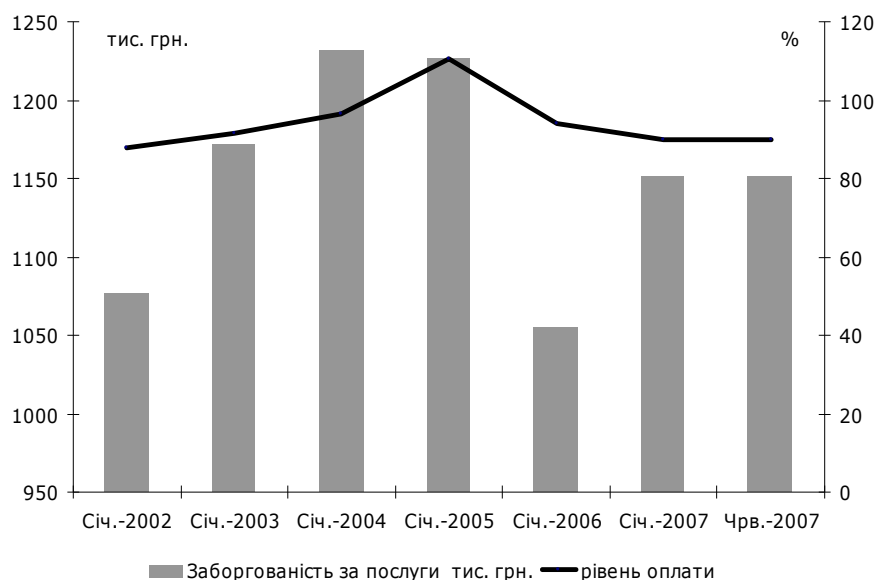
Відбулися деякі зміни в регуляторній політиці. Так, восени 2007 р. уряд реорганізував Міністерство будівництва, архітектури та житлово-комунального господарства і створив два окремих регуляторні органи: Міністерство регіонального розвитку та будівництва та Міністерство житлово-комунального господарства. Структурна реорганізація була проведена для того, щоб забезпечити здійснення інвестицій та проведення ринкових реформ у відповідних сферах секторів. Міністерство житлово-комунального господарства розпочало співпрацю з міжнародними фінансовими організаціями. В цілому створення окремого державного органу, який регулюватиме галузь, є позитивним кроком, якщо новостворений орган проводитиме ринкові реформи та залучатиме інвестиції. Однак протягом останніх декількох років відповідальність за сектор покладалась на різні державні органи, але жодних якісних змін у регулюванні галузю не відбулось.

Фінансовий стан підприємств водопостачання та водовідведення залишається незадовільним. Загальна заборгованість домогосподарств за відповідні послуги досягла 1,15 млрд. грн. на початок 2007 р. і збільшилась на 8,9% до червня 2007 р. Рівень розрахунків домогосподарств зменшився до 89,9% в першій половині 2007 р., у той час як в 2005 р. рівень оплати перевищував 100%. (див. рис.9).

⁵¹ Ці стандарти були розроблені Комісією Організації Об'єднаних Націй з права міжнародної торгівлі та іншими організаціями.

Рисунок 9

Заборгованість за послуги водопостачання та водовідведення та рівень оплати послуг домогосподарствами.

Джерело: Державний комітет статистики, власні розрахунки.

З рисунку 9 видно, що рівень оплати за послуги водопостачання зменшився у 2006 р., загальна заборгованість домогосподарств різко зростає станом на січень 2007 р. і залишилась на тому ж рівні.

Загалом, загальний показник сектору дещо знизився з 1,61 до 1,60. Позитивний ефект отриманий від покращання тарифної політики монополій був нівельований погіршенням платіжної дисципліни в секторі.

2.6.2 Майбутні реформи.

Незважаючи на те, що важливі ринкові реформи вже розпочались, перед Україною все ще стоїть ряд викликів. Вони включають: приведення тарифів до рівня повного покриття витрат, ліквідація перехресного субсидювання між різними групами споживачів, покращення фінансової дисципліни, тощо.

Здійснення ринкових реформ має бути спрямовано на покращення технічного і фінансового стану сектору, підвищення якості обслуговування та здійснення достатніх інвестицій

Ефективна тарифна реформа потребує встановлення більшої кількості лічильників, щоб стимулювати більш ефективне використання водних ресурсів.

Здійснення ефективного регулювання є важливою частиною стратегії. І регуляторні органи мають створювати сприятливі умови для конкуренції і забезпечення доступу усіх учасників до інфраструктурної системи на рівних умовах.

Додаток 1
Значення індикаторів інфраструктури (продовження)

Індикатор	Автодороги										Електроенергетика									
	00-Лис	01-Трав	01-Лис	02-Трав	02-Лис	03-Трав	04-Черв	05-Лип	06-Серп	07-Сеп	00-Лис	01-Трав	01-Лис	02-Трав	02-Лис	03-Трав	04-Черв	05-Лип	06-Серп	07-Сеп
Індикатор ББRR	2,0	2,0	2,0	2,0	2,0	2,0	2,0	2,0	2,0	2,0	3,0	3,0	3,3	3,3	3,3	3,3	3,3	3,3	3,3	3,3
Індикатор ІЕДПК	2,16	2,19	2,19	2,19	2,21	2,32	2,30	2,29	2,37	2,37	2,37	2,49	2,51	2,51	2,49	2,60	2,56	2,56	2,57	2,58
1.0 Комерціалізація та приватизація	2,0	2,0	2,0	2,1	2,1	2,2	2,3	2,3	2,3	2,3	2,4	2,5	2,5	2,5	2,7	2,6	2,6	2,6	2,6	2,6
1.1 Власність	2,0	2,0	2,0	2,0	2,0	2,0	2,1	2,1	2,1	2,1	2,2	2,3	2,4	2,4	2,4	2,6	2,6	2,6	2,6	2,6
1.1.1 Природна монополія	1,0	1,0	1,0	1,0	1,0	1,0	1,0	1,0	1,0	1,0	3,0	3,3	3,3	3,3	3,3	3,3	3,3	3,3	3,3	3,3
1.1.2 Потенційно конкурентні підприємства	2,7	2,7	2,7	2,7	2,7	2,7	3,0	3,0	3,0	3,0	2,3	2,3	2,7	2,7	2,7	2,7	2,7	2,7	2,7	2,7
1.1.3 Допоміжні підприємства	2,3	2,3	2,3	2,3	2,3	2,3	2,3	2,3	2,3	2,3	1,3	1,3	1,3	1,3	1,3	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7
1.2 Управління	1,6	1,8	1,8	1,9	1,9	2,0	2,2	2,1	2,1	2,1	2,5	2,6	2,6	2,6	2,8	2,8	2,8	2,8	2,8	2,8
1.2.1 Природна монополія	1,3	1,7	1,7	2,0	2,0	2,0	2,0	2,0	1,0	1,0	3,0	3,3	3,3	3,3	3,3	3,3	3,3	3,3	3,3	3,3
1.2.2 Плачування діяльності природної монополії та прийняття інвестиційних рішень	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	2,0	2,3	3,0	3,0	3,0	2,7	2,7	2,7	2,7	2,7	2,7	2,7	2,7	2,7	2,7
1.2.3 Участь приватного сектора у виконанні контрактів на надання послуг	1,7	2,0	2,0	2,0	2,0	2,0	2,3	2,3	2,3	2,3	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	2,3	2,3	2,3	2,3	2,3
1.3 Організаційна структура	2,3	2,3	2,3	2,3	2,5	2,6	2,6	2,6	2,6	2,6	2,5	2,5	2,5	2,5	2,7	2,4	2,4	2,4	2,4	2,4
1.3.1 Відокремлення природної монополії від потенційно конкурентних підприємств	3,7	3,7	3,7	3,7	3,7	3,7	3,7	3,7	3,7	3,7	3,7	3,7	3,7	3,7	3,7	3,0	3,0	3,0	3,0	3,0
1.3.2 Відокремлення допоміжних підприємств	2,0	2,0	2,0	2,0	2,0	2,0	2,0	2,0	2,0	2,0	1,3	1,3	1,3	1,3	1,3	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7
1.3.3 Децентралізація	1,3	1,3	1,3	1,3	1,7	2,0	2,0	2,0	2,0	2,0	2,2	2,5	2,6	2,6	2,7	2,7	2,7	2,7	2,7	2,7
2.0 Реформа тарифної політики	2,2	2,1	2,1	2,0	2,1	2,1	2,0	2,1	2,1	2,1	2,2	2,5	2,6	2,6	2,7	2,7	2,7	2,7	2,7	2,8
2.1 Структура тарифів	2,0	2,0	2,0	2,0	2,1	1,9	2,0	1,9	2,0	2,0	2,7	2,7	2,7	2,7	2,9	2,9	3,0	3,0	3,0	3,1
2.1.1 Політичні міркування чи регуляторний орган	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	3,0	3,0	3,0	3,0	3,0	3,0	3,0	3,0	3,0	3,0
2.1.2 Цінова політика природної монополії	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	2,0	1,7	2,0	2,0	2,0	2,7	2,7	2,7	2,7	2,7	2,7	2,7	2,7	2,7	2,7
2.1.3 Цінова політика потенційно конкурентних підприємств	2,7	2,7	2,7	2,7	2,7	2,7	2,3	2,3	2,3	2,3	2,3	2,3	2,3	2,3	2,3	3,0	3,0	3,0	3,0	3,0
2.2 Платежі	2,5	2,3	2,3	2,2	2,3	2,3	2,3	2,3	2,5	2,5	1,9	2,8	2,9	2,9	3,0	3,0	3,0	3,0	3,0	3,0
2.2.1 Внутрішньо галузевий рівень платежів	3,0	3,0	3,0	3,0	3,0	3,0	3,0	3,0	3,0	3,0	2,0	3,0	3,0	3,0	3,0	3,0	3,0	3,0	3,0	3,0
2.2.2 Рівень оплати послуг кінцевими споживачами	2,7	2,7	2,7	2,3	2,3	2,3	2,3	2,3	2,3	2,3	2,0	3,0	3,3	3,3	3,7	3,7	3,7	3,7	3,7	3,7
2.2.3 Бюджетна заборгованість	1,7	1,3	1,3	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	2,3	2,3	1,7	2,3	2,3	2,3	2,3	2,3	2,3	2,3	2,3	2,3
2.3 Бюджетне фінансування	2,0	2,0	2,0	1,9	1,9	1,9	1,9	1,9	1,9	1,9	2,2	2,2	2,2	2,2	2,2	2,2	2,2	2,2	2,2	2,2
2.3.1 Рівень субсидій	2,0	2,0	2,0	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	2,3	2,3	2,3	2,3	2,3	2,3	2,3	2,3	2,3	2,3
2.3.2 Процедура субсидювання	2,0	2,0	2,0	2,0	2,0	2,0	2,0	2,0	2,0	2,0	2,0	2,0	2,0	2,0	2,0	2,0	2,0	2,0	2,0	2,0
3.0 Регуляторний та інституційний розвиток	2,4	2,4	2,4	2,5	2,5	2,7	2,6	2,6	2,7	2,7	2,5	2,5	2,5	2,5	2,4	2,4	2,4	2,4	2,4	2,4
3.1 Ефективний регулюючий орган	2,0	2,1	2,1	2,2	2,2	2,3	2,3	2,5	2,5	2,5	2,7	2,7	2,7	2,7	2,4	2,6	2,6	2,6	2,6	2,6
3.1.1 Призначення органів управління на конкурентних підприємствах	2,3	2,3	2,3	2,3	2,3	2,7	2,7	2,7	2,7	2,7	2,0	2,0	2,0	2,0	2,0	2,0	2,0	2,0	2,0	2,0
3.1.2 Незалежність регуляторного органу, у тому числі від політичного впливу	2,0	2,0	2,0	2,0	2,0	2,0	2,0	2,0	2,0	2,0	3,0	3,0	3,0	3,0	3,0	3,0	3,0	3,0	3,0	3,0
3.1.3 Прозорість регулювання	1,7	2,0	2,0	2,3	2,3	2,3	2,7	2,7	2,7	2,7	3,0	3,0	3,0	3,0	2,3	2,7	2,7	2,7	2,7	2,7
3.2 Регулювання доступу до мереж	2,7	2,7	2,7	2,7	2,7	3,0	2,7	2,7	2,7	3,0	2,3	2,3	2,3	2,3	2,3	2,3	2,3	2,3	2,3	2,3

Додаток 1
Значення індикаторів інфраструктури (продовження)

Індикатор	Виробництво, транспортування та розподілення газу										Водопостачання та водовідведення										
	00-Лис	01-Грав	01-Лис	02-Грав	02-Лис	03-Грав	04-Чрав	05-Лип	06-Сер	07-Сер	00-Лис	01-Грав	01-Лис	02-Грав	02-Лис	03-Грав	04-Чрав	05-Лип	06-Сер	07-Сер	
Індикатор БЕРР																					
Індикатор ІЕДЛК																					
1.0 Комерціалізація та приватизація	1,89	2,04	2,09	2,06	2,05	2,04	2,06	2,06	2,04	2,03	1,38	1,42	1,42	1,47	1,51	1,57	1,61	1,61	1,61	1,61	1,60
1.1 Власність	1,6	1,7	1,8	1,8	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,3	1,3	1,3	1,5	1,5	1,5	1,5	1,6	1,6	1,6	1,6
1.1.1 Природна монополія	1,8	1,8	1,9	1,9	1,7	1,6	1,6	1,6	1,6	1,6	1,1	1,1	1,1	1,1	1,1	1,3	1,3	1,3	1,3	1,3	1,3
1.1.1.1 Потенційно конкурентні підприємства	1,3	1,3	1,3	1,3	1,3	1,3	1,3	1,3	1,3	1,3	1,0	1,0	1,0	1,0	1,0	1,3	1,3	1,3	1,3	1,3	1,3
1.1.1.2 Допоміжні підприємства	2,7	2,7	2,7	2,7	2,0	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,0	1,0	1,0	1,0	1,0	1,3	1,3	1,3	1,3	1,3	1,3
1.1.1.3	1,3	1,3	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,3	1,3	1,3	1,3	1,3	1,3	1,3	1,3	1,3	1,3	1,3
1.2 Управління	1,4	1,8	1,8	1,8	1,8	1,8	1,8	1,8	1,8	1,8	1,3	1,3	1,3	1,7	1,7	1,7	1,7	1,8	1,8	1,8	1,8
1.2.1 Природна монополія	2,0	2,0	2,0	2,0	2,0	2,0	2,0	2,0	2,0	2,0	1,7	1,7	1,7	2,0	2,0	2,0	2,0	2,3	2,3	2,3	2,3
1.2.2 Планування діяльності природної монополії та прийняття інвестиційних рішень	1,0	2,0	2,0	2,0	2,0	2,0	2,0	2,0	2,0	2,0	1,0	1,0	1,0	1,3	1,3	1,3	1,3	1,3	1,3	1,3	1,3
1.2.3 Участь приватного сектора у виконанні контрактів на надання послуг	1,3	1,3	1,3	1,3	1,3	1,3	1,3	1,3	1,3	1,3	1,3	1,3	1,3	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7
1.3 Організаційна структура	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,6	1,6	1,6	1,7	1,7	1,7	1,8	1,8	1,8	1,8	1,8
1.3.1 Відокремлення природної монополії від потенційно конкурентних підприємств	2,0	2,0	2,0	2,0	2,0	2,0	2,0	2,0	2,0	2,0	1,0	1,0	1,0	1,3	1,3	1,3	1,3	1,3	1,3	1,3	1,3
1.3.2 Відокремлення допоміжних підприємств	1,3	1,3	1,3	1,3	1,3	1,3	1,3	1,3	1,3	1,3	1,0	1,0	1,0	1,0	1,0	1,0	1,0	1,0	1,0	1,0	1,0
1.3.3 Децентралізація	2,0	2,2	2,3	2,3	2,3	2,3	2,4	2,4	2,3	2,3	2,7	2,7	2,7	2,7	2,7	2,7	2,7	3,0	3,0	3,0	3,0
2.0 Реформа тарифної політики	2,2	2,2	2,2	2,2	2,1	2,1	2,1	2,1	2,1	2,0	1,7	1,8	1,8	1,8	1,8	2,0	2,0	2,0	2,0	2,0	2,0
2.1 Структура тарифів	2,0	2,0	2,0	2,0	2,0	2,0	2,0	2,0	2,0	2,0	1,3	1,3	1,3	1,3	1,3	1,3	1,4	1,4	1,4	1,4	1,4
2.1.1 Політичні міркування чи регуляторний орган	2,3	2,3	2,3	2,3	2,3	2,3	2,3	2,3	2,3	2,0	1,0	1,0	1,0	1,0	1,0	1,0	1,3	1,3	1,3	1,3	1,3
2.1.2 Цінова політика природної монополії	2,3	2,3	2,3	2,3	2,3	2,3	2,3	2,3	2,3	2,0	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7
2.1.3 Цінова політика потенційно конкурентних підприємств	2,3	2,3	2,3	2,3	2,0	2,0	2,0	2,0	2,0	2,0	1,3	1,3	1,3	1,3	1,3	1,3	1,3	1,3	1,3	1,3	1,3
2.2 Платежі	1,9	2,7	3,0	2,8	3,0	3,0	3,2	3,2	3,0	3,0	1,9	2,3	2,3	2,3	2,3	2,7	2,8	2,8	2,8	2,7	2,7
2.2.1 Внутрішньо галузевий рівень платежів	2,0	3,0	3,3	3,3	3,3	3,3	3,3	3,3	3,0	3,0	2,0	2,3	2,3	2,3	2,3	2,3	2,3	2,3	2,3	2,3	2,3
2.2.2 Рівень оплати послуг кінцевими	2,0	2,7	3,3	2,7	3,3	2,7	3,3	3,3	3,0	3,0	2,0	2,3	2,3	2,3	2,3	3,0	3,3	3,3	3,3	3,3	3,0
2.2.3 Бюджетна заборгованість	1,7	2,3	2,3	2,3	2,3	3,0	3,0	3,0	3,0	3,0	1,7	2,3	2,3	2,3	2,3	2,7	2,7	2,7	2,7	2,7	2,7
2.3 Бюджетне фінансування	1,9	1,9	1,9	1,9	1,9	1,9	1,9	1,9	1,9	1,9	1,9	1,9	1,9	1,9	1,9	1,9	1,9	1,9	1,9	1,9	1,9
2.3.1 Рівень субсидій	2,0	2,0	2,0	2,0	2,0	2,0	2,0	2,0	2,0	2,0	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7
2.3.2 Процедура субсидіювання	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	2,0	2,0	2,0	2,0	2,0	2,0	2,0	2,0	2,0	2,0	2,0
3.0 Регуляторний та інституційний позавлок	2,1	2,2	2,2	2,2	2,2	2,2	2,2	2,2	2,2	2,2	1,1	1,1	1,1	1,1	1,1	1,2	1,2	1,2	1,2	1,2	1,2
3.1 Ефективний регулюючий орган	1,9	2,0	2,0	2,0	2,0	2,0	2,0	2,0	2,0	2,0	1,2	1,2	1,2	1,2	1,3	1,4	1,4	1,4	1,4	1,4	1,4
3.1.1 Призначення органів управління на конкурентних підприємствах	2,0	2,0	2,0	2,0	2,0	2,0	2,0	2,0	2,0	2,0	1,3	1,3	1,3	1,3	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7
3.1.2 Незалежність регуляторного органу, у тому числі від політичного впливу	2,3	2,3	2,3	2,3	2,3	2,3	2,3	2,3	2,3	2,3	1,3	1,3	1,3	1,3	1,3	1,3	1,3	1,3	1,3	1,3	1,3
3.1.3 Прозорість регулювання	1,3	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,0	1,0	1,0	1,0	1,0	1,3	1,3	1,3	1,3	1,3	1,3
3.2 Регулювання доступу до мереж	2,3	2,3	2,3	2,3	2,3	2,3	2,3	2,3	2,3	2,3	1,0	1,0	1,0	1,0	1,0	1,0	1,0	1,0	1,0	1,0	1,0

Додаток 2

Опис індикаторів інфраструктури

В цьому додатку представлені критерії оцінювання величини кожного індикатора.

1 Комерціалізація та приватизація

1.1 Власність

1.1.1 **Природна монополія.** Природною монополією є оператор мереж. Оцінка "один" означає, уся мережа перебуває в державній власності; оцінка підвищується залежно від того, як зростає рівень корпоратизації і приватизації та питома вага новостворених приватних мереж у загальній довжині мереж. Максимальна оцінка ставиться за умови, що всі мережі перебувають у приватній власності.

1.1.2 **Потенційно конкурентні підприємства.** Потенційно конкурентне підприємство – оператор, що використовує мережі для надання своїх послуг. Воно ринково пов'язане з природною монополією. Одиниця означає, що підприємства є частиною природної монополії, яка перебуває в державній власності; оцінка підвищується в залежності від рівня відокремлення, корпоратизації та приватизації. Максимальна оцінка ставиться тоді, коли всі підприємства перебувають у приватній власності.

1.1.3 **Допоміжні підприємства.** Допоміжні підприємства надають послуги з будівництва мереж, їх ремонту, обслуговування, постачання матеріалів, а також забезпечують функціонування соціальної інфраструктури. Оцінка "один" означає, що підприємства перебувають в державній власності. Оцінка підвищується в залежності від прогресу відокремлення та приватизації або в залежності від збільшення кількості відповідних приватних підприємств у секторі.

1.2 Управління

1.2.1 **Природна монополія.** Оцінка "один" виставляється за умови, що природна монополія функціонує як державний департамент; оцінка підвищується тоді, коли має місце реорганізація в окремий державний орган, створюється незалежний регуляторний орган. Максимальна оцінка виставляється за умови, що природною монополією управляє приватна компанія, і тільки незалежний регуляторний орган, який діє згідно з законом, що визначає його повноваження, може втручатися в її діяльність.

1.2.2 **Планування діяльності природної монополії та прийняття інвестиційних рішень.** Оцінка "один" означає, що має місце політичне втручання в процес прийняття інвестиційних рішень; оцінка підвищується разом із зростанням важливості таких

комерційних цілей як прибутковість та ефективність функціонування. Оцінка є максимальною, якщо розширення мережі та реалізація нових інвестиційних проектів базуються виключно на міркуваннях прибутковості та відображають граничні суспільні витрати.

- 1.2.3 **Участь приватного сектора у виконанні контрактів на надання послуг.** Оцінка "один" означає відсутність приватного сектора серед обслуговуючих, будівельних та ремонтних підприємств тощо; оцінка підвищується в залежності від розширення присутності приватного сектора у сфері надання відповідних послуг.

1.3 Організаційна структура

- 1.3.1 **Відокремлення природної монополії від потенційно конкурентних підприємств.** Оцінка "один" означає відсутність відокремлення управління монополією від управління діяльністю безпосередніх постачальників послуг; оцінка зростає в залежності від збільшення кількості постачальників послуг у галузі. Максимальна оцінка виставляється за умови, що послуги надаються виключно окремими приватними компаніями.

- 1.3.2 **Відокремлення допоміжних підприємств.** Оцінка "один" означає відсутність відокремлення допоміжних підприємств від природної монополії чи потенційно конкурентних підприємств; оцінка підвищується в залежності від рівня відокремлення. Максимальна оцінка виставляється за умови, що природна монополія чи потенційно конкурентні підприємства отримують послуги допоміжних підприємств на ринку.

- 1.3.3 **Децентралізація.** Оцінка "один" передбачає нульовий або мінімальний рівень децентралізації та підвищується залежно від зростання рівня децентралізації. Децентралізація означає незалежність у прийнятті рішень щодо тарифів та інвестицій на регіональному рівні. Найвища оцінка виставляється, коли природна монополія поділена на конкурентні регіональні монополії.

2 Реформа тарифної політики

2.1 Структура тарифів

- 2.1.1 **Політичні міркування чи регуляторний орган.** Оцінка "один" означає значне політичне втручання в процес встановлення тарифів; оцінка підвищується в залежності від того, як зменшуються масштаби політичного втручання. Максимальна оцінка ставиться тоді, коли тариф встановлюється компанією, діяльність якої регулює незалежний регуляторний орган, причому тариф повністю покриває відповідні витрати.

- 2.1.2 **Цінова політика природної монополії.** Оцінка "один" означає, що ціна встановлена нижче витрат, причому також має місце перехресне субсидіювання. Оцінка підвищується в залежності від

досягнення тарифом рівня, що покриває витрати, та зменшення перехресного субсидювання.

2.1.3 Цінова політика потенційно конкурентних підприємств.

Оцінка "один" означає, що величина тарифу не покриває витрат. Оцінка зростає в залежності від того, якою мірою ринки стають більш конкурентними, а тарифи досягають рівня, що забезпечує ринкову рівновагу.

2.2 Платежі

2.2.1 Внутрішньогалузевий рівень платежів. Оцінка "один" характеризує постійне зростання заборгованості та здійснення розрахунків переважно у негрошовій формі. Оцінка зростає за умови здійснення розрахунків у грошовій формі та зниження заборгованості до нульового рівня.

2.2.2 Рівень оплати послуг кінцевими споживачами. Оцінка "один" означає низький рівень платежів кінцевими споживачами (домогосподарствами, підприємствами та бюджетними організаціями) за отримані послуги та постійне зростання заборгованості. Оцінка зростає в залежності від зростання рівня платежів та забезпечення повної оплати наданих послуг. Окрім нелінійної шкали оцінки рівня оплати послуг (у відсотках) на основі покращення для кожного сектора, існують різні способи оцінювання для окремих секторів. Шість секторів поділено на дві групи відповідно до тих зусиль, які потенційно слід докласти для того, щоб досягти підвищення рівня платежів. Телекомунікації та автомобільні шляхи включено до першої групи, де досить легко досягнути високого рівня розрахунків за надані послуги. Залізничний транспорт, електроенергетика, виробництво, транспортування та розподілення газу, водопостачання й водовідведення включено до другої групи, де навіть незначне покращення платіжної дисципліни потребує значних зусиль.

2.2.3 Бюджетна заборгованість. Оцінка "один" означає зростання заборгованості з боку держави з виплати компенсацій за послуги, що надані споживачам, які користуються пільгами. Оцінка підвищується, коли заборгованість зменшується та прямує до нуля.

2.3 Державне фінансування

2.3.1 Рівень субсидій. Оцінка "один" означає, що окремі споживачі отримують досить значні субсидії з бюджету в явній чи неявній формі, причому величина субсидій та коло споживачів, що отримують субсидії, є значними. Уряд може постійно проводити політику списання боргів або їх реструктуризації. Відмова від явних та неявних субсидій призводить до підвищення оцінки.

2.3.2 Процедура субсидювання. Оцінка "один" виставляється за умови, що субсидії перераховуються постачальнику послуг та надаються непрозоро. Оцінка покращується, коли процес надання

субсидій стає більш прозорим, а замість компенсації ціни послуги надається компенсація доходу.

3 Регуляторний та інституційний розвиток

3.1 Ефективні регуляторні органи

3.1.1 Призначення органів управління на конкурентних підприємствах. Оцінка "один" означає, що керівництво підприємства призначають державні посадові особи. Оцінка покращується, коли керівництво обирається на зборах акціонерів та досягає максимуму, коли акціонерами є приватні компанії або окремі особи.

3.1.2 Незалежність регуляторного органу, у тому числі від політичного впливу. Оцінка "один" ставиться тоді, коли державний департамент надає відповідні послуги. Оцінка покращується за умови створення відокремленого державного органу та незалежного регулятора. Найвища оцінка виставляється за умови, що регуляторний орган є незалежним і діє згідно з законом, який регулює його діяльність.

3.1.3 Прозорість регулювання. Оцінка "один" означає відсутність необхідної законодавчої бази, що чітко визначає правила поведінки підприємств сектору та обов'язки відповідних державних органів. Оцінка покращується в залежності від прогресу в удосконаленні законодавства та ефективності його впровадження, а також забезпечення публічності прийняття рішень. Максимальна оцінка ставиться тоді, коли діяльність природної монополії в галузі регулюється виключно незалежним регулятором відповідно до закону, а всі рішення доводяться до громадськості.

3.2 Регулювання доступу до мереж. Оцінка "один" означає, що доступ визначається державними органами чи оператором, який перебуває в державній власності, у довільний спосіб. Оцінка зростає тоді, коли доступ регулюється незалежним регулятором, визначається шляхом переговорів або виключно ринковим шляхом.

Додаток 3

Пояснення оцінок індикаторів інфраструктурної політики, наведених у Додатку 1 (вересень 2006 р. – серпень 2007 р.)

Телекомунікації

1.0 Комерціалізація та приватизація

1.1 Власність

- 1.1.1 Державний монополіст “Укртелеком” і досі контролює приблизно 72% ринку фіксованого телефонного зв'язку та володіє найбільшою первинною мережею. Індикатор залишився незмінним на рівні 1,7.
- 1.1.2 Зростання конкуренції відображує позитивні зрушення на ринку. Спостерігаються деякі позитивні зміни у ліцензуванні телекомунікаційних послуг, оскільки НКРЗ видає ліцензії операторам, які розвивають IP-телефонію, CDMA, WiMAX тощо, що переводить цей процес у правову площину та сприяє використанню нових технологій, альтернативних фіксованому телефонному зв'язку. Відповідно, індикатор дещо підвищився до 3,3.
- 1.1.3 Не відбулося суттєвих змін у структурі власності допоміжних підприємств. Індикатор залишився незмінним - 2,0.

1.2 Управління

- 1.2.1 Індикатор залишився незмінним - 2,0.
- 1.2.2 Прийняття фінансового плану а 2007 р. відбувалося під політичним впливом, і розрахунки «Укртелекому» стосовно майбутнього прибутку не взяли до уваги. У той же час фінансова перевірка, проведена КРУ, виявила нецільове використання коштів на розвиток 3G у 2006 р. з боку менеджменту компанії. Індикатор залишився на рівні 1,7.
- 1.2.3 Приватний сектор продовжує збільшувати свою присутність на багатьох потенційно конкурентних сегментах та участь у виконанні підрядних контрактів. Наприклад, ВАТ «Укртелеком» підписав угоду з Nokia та Huawei на поставку базової та радіомережі 3G для покриття території України. Індикатор залишився незмінним - 2,3.

1.3 Організаційна структура

- 1.3.1 Значних змін не відбулось. Індикатор залишився незмінним - 2,0.
- 1.3.2 Організаційна структура допоміжних підприємств залишалася майже без змін. Індикатор також не змінено – 2,0.
- 1.3.3 Індикатор залишився незмінним – 2,3.

2.0 Реформа тарифної політики

2.1 Структура тарифів

- 2.1.1 Згідно із змінами до Закону «Про телекомунікації» перелік послуг, ціни на які регулюються державою, зараз включає лише послуги місцевого телефонного зв'язку. Отже, поправки збільшують монополістичну владу ВАТ «Укртелеком» у сфері встановлення цін на послуги фіксованого зв'язку. Зокрема, новий закон дозволив цій компанії підвищити тарифи на дзвінки з фіксованих на мобільні телефони з січня 2007 р. Беручи до уваги неоднозначний ефект цієї події, індикатор було залишено на тому ж рівні – 2,3.
- 2.1.2 Рівень перехресного субсидування трохи зменшився, оскільки тарифи на внутрішні дзвінки було підвищено, а ціну міжнародних дзвінків - знижено. Але індикатор залишився на попередньому рівні (3,3), тому що його підвищували з цієї причини минулого разу.
- 2.1.3 Урегулювання проблеми взаємоз'єднань та взаємних платежів дозволяє уникнути відхилення від рівноважних цін у багатьох випадках, але воно не вирішує питання однакового рівня ставок інтерконнекту між домінуючими та іншими операторами. Індикатор було знижено з 3,3 до 3,0.

2.2 Платежі

- 2.2.1 Стан внутрішньогалузевих платежів суттєво не змінився, хоча «Укртелеком» зменшив свою заборгованість перед постачальниками. Індикатор залишився на рівні 3,3.
- 2.2.2 Індикатор залишився незмінним - 3,7.
- 2.2.3 На 01.01.2007 р. заборгованість бюджетних організацій перед «Укртелекомом» складала 187 млн. грн., включаючи 64 млн. грн. державної компенсації за послуги, надані пільговим споживачам, що перевищує аналогічний показник минулого року більше ніж на 25 млн. грн. Індикатор бюджетної заборгованості зменшено до 2,7.

2.3 Державне фінансування

- 2.3.1 Рівень державної підтримки планується знизити шляхом підвищення тарифів. Індикатор залишається на рівні 2,7.
- 2.3.2 Практика субсидування суттєво не змінилась, тому індикатор залишився незмінним – 2,0.

3 Регуляторний та інституційний розвиток

3.1 Ефективні регуляторні органи

- 3.1.1 Процедура призначення менеджменту для потенційно конкурентних підприємств не змінилась, хоча Фонд державного майна спробував ініціювати зміни у складі спостережної ради «Укртелекому» згідно із законодавством, яке регулює питання корпоративного управління. Збори акціонерів не відбувались з 2006 р., тому поточний склад

спостережної ради не працює у відповідності із законом, що може викликати певні негативні наслідки як для держави як акціонера, так і для діяльності компанії. Індикатор було зменшено до 2,3.

- 3.1.2 Питання щодо політичної та фінансової незалежності НКРЗ залишається досить складним. Індикатор залишається на рівні 2,7.
- 3.1.3 НКРЗ вперше розподілила частоти на відкритих торгах. Але процес прийняття рішень не є завжди публічним та прозорим. Індикатор залишився незмінним – 2,7..
- 3.2 **Регулювання доступу до мереж.** НКРЗ прийняла новий порядок взаєморозрахунків між операторами телекомунікацій за послуги доступу, що трохи покращило ситуацію у телефонній галузі. Індикатор було підвищено з 2,3 до 2,7.

Залізничний транспорт

1.0 Комерціалізація та приватизація

1.1 Власність

- 1.1.1 Залізничні колії перебувають у 100% державній власності. Має місце продаж/передача під'їзних колій. Індикатор не змінився – 1,0.
- 1.1.2 Перевезення пасажирів та вантажів перебувають у 100% державній власності. Транспортно-експедиторські компанії перебувають переважно в приватній власності. Вантажні вагони - частково в приватній власності. Уряд та Державна адміністрація залізничного транспорту ініціювали створення регіональних альянсів з місцевою владою та приватними інвесторами для надання послуг у сфері місцевих залізничних перевезень. Індикатор не був змінений (2,0).
- 1.1.3 Підприємства з обслуговування, будівельні та ремонтні компанії корпоратизовано, але вони перебувають у державній власності. Індикатор не був змінений – 1,7.

1.2 Управління

- 1.2.1 Діяльність залізниці регулює Державна адміністрація залізничного транспорту, яка є складовою Міністерства транспорту та зв'язку. Індикатор не був змінений – 1,7.
- 1.2.2 Державна адміністрація залізничного транспорту намагається підвищити ефективність управління та прибутковість галузі. Сьогодні УЗ оголошує тендери для реалізації своїх проектів та диверсифікує джерела їх фінансування. Індикатор не змінився – 2,3.
- 1.2.3 Будівництво залізничних ліній та ремонт рухомого складу забезпечують державні підприємства та державні акціонерні компанії. У той же час УЗ намагається залучити приватний сектор у сфері надання ремонтних послуг та харчування у поїздах. Індикатор залишився тим же – 1,7.

1.3 Організаційна структура

- 1.3.1 Залізнична інфраструктура, перевезення пасажирів та вантажів є складовими частинами УЗ, проте мають окремі рахунки. Перехресне субсидіювання прозоре з огляду на наявність окремих рахунків для вантажних та пасажирських перевезень. Індикатор не було змінено – 1,7.
- 1.3.2 На УЗ покладено завдання вести управління ще більшою кількістю допоміжних підприємств. Індикатор не змінився – 1,7.
- 1.3.3 Залізницю розділено на 6 регіональних компаній та кілька допоміжних підприємств. Вони встановлюють тарифи на ряд послуг, окрім перевезень (наприклад, ціни за використання постільної білизни, тарифи на подачу вагонів). Індикатор не було змінено – 2,0.

2.0 Реформа тарифної політики

2.1 Структура тарифів

- 2.1.1 Існує план наближення тарифів до рівня, що покриває витрати. Однак процедура встановлення тарифів залишається непрозорою і політичне втручання в процес тарифоутворення досі можливе. Індикатор залишився на рівні 1,7.
- 2.1.2 Тарифи неточно відображають витрати на експлуатацію інфраструктури та рухомого складу, проте загальні витрати покриваються. Перехресне субсидіювання пасажирських перевезень за рахунок вантажних зменшилось. Індикатор не було змінено – 2,3.
- 2.1.3 Тарифи як на вантажні, так і пасажирські перевезення наближаються до рівня покриття витрат. Восени 2006 р. тарифи на місцеві перевезення у поїздах з дизельним двигуном було тимчасово знижено через падіння цін на нафту. Індикатор було підвищено з 1,7 до 2,0.

2.2 Платежі

- 2.2.1 Платежі в межах галузі залишаються стабільними (але заборгованість УЗ іншим партнерам зростає). Індикатор не було змінено – 2,7.
- 2.2.2 Розрахунки у грошовій формі становлять майже 100% крім платежів за місцеві перевезення залізницею. Проблема безкоштовного проїзду потребує розв'язання і підриває фінансові показники діяльності УЗ. Індикатор було знижено з 3,0 до 2,3.
- 2.2.3 Державні субсидії частково надаються у розмірах, передбачених державним бюджетом, та майже не надаються – місцевими бюджетами. Індикатор було зменшено з 2,0 до 1,7.

2.3 Державне фінансування

2.3.1 Уряд і досі покладається на фінансування (пільгових) перевезень пасажирів за рахунок коштів УЗ. Індикатор не було змінено – 1,7.

2.3.2 Субсидії виплачуються залізниці (постачальнику послуг). Індикатор не було змінено – 2,0.

3 Регуляторний та інституційний розвиток

3.1 Ефективні регуляторні органи

3.1.1 Керівництво операторів галузі призначає КМУ, хоча орган, який управляє залізницями, є формально відокремленим. Управлінські рішення стають все більше незалежними від політичного втручання. Індикатор не було змінено – 1,7.

3.1.2 Регулятор залізничного транспорту є частиною уряду та є інтегрованим з органом, відповідальним за оперативне управління залізницями. Індикатор не було змінено – 1,7.

3.1.3 Тарифи на пасажирські і вантажні перевезення встановлюються у законодавчому порядку. Транспортна тарифна політика розробляється з метою збільшення прозорості та ефективності процедур встановлення тарифів. Індикатор не було змінено – 2,0.

3.2 Регулювання доступу до мереж. Доступ регулюється за допомогою державних дозволів. Індикатор залишився на рівні 1,3.

Автомобільні дороги

1.0 Комерціалізація та приватизація

1.1 Власність

1.1.1 Автомобільні шляхи загального користування перебувають у 100% державній та комунальній власності. Індикатор не було змінено – 1,0.

1.1.2 Вантажні перевезення забезпечуються переважно приватними компаніями. Частка приватного сектору у пасажирських перевезеннях зростає. Індикатор не було змінено – 3,0.

1.1.3 Соціальна інфраструктура, послуги та ремонтні підприємства здебільшого приватні. Будівництво та ремонт доріг забезпечують переважно державні компанії (принаймні вони є основними підрядниками). У той же час «Укравтодор» планує продати будівельні компанії. Індикатор не було змінено – 2,3.

1.2 Управління

1.2.1 Регулювання та управління дорожнім господарством відокремлені. Проте регуляторний орган (Служба автомобільних доріг України) залишається основним органом, що здійснює управління ДАК "Автомобільні дороги України". Індикатор не було змінено – 1,0.

- 1.2.2 Більше уваги приділялось розвитку проектів державно-приватного партнерства в чинному законодавчому полі. Індикатор не було змінено – 3,0.
- 1.2.3 Ремонт доріг забезпечується переважно місцевими підрозділами ДАК "Автомобільні дороги України". А будівництво іноді здійснюється приватними підрядниками. Індикатор не було змінено – 2,3.

1.3 Організаційна структура

- 1.3.1 Управління автомобільними шляхами відокремлено від вантажних та пасажирських перевезень. Індикатор не було змінено – 3,7.
- 1.3.2 Будівництво та технічне обслуговування доріг відокремлено від надання транспортних послуг; деякі послуги надаються на основі угод з незалежними постачальниками. Індикатор не було змінено (2,0).
- 1.3.3 Дороги фінансуються та управляються як на державному, так і на обласному рівнях. Місцеві органи влади можуть приймати рішення про будівництво доріг, використовуючи кошти, отримані від податку на транспортні засоби. Але на практиці вони, як правило, отримують менше коштів з Дорожнього фонду, ніж збирають. Індикатор не було змінено (2,0).

2.0 Реформа тарифної політики

2.1 Структура тарифів

- 2.1.1 Тарифи на перевезення пасажирів встановлює уряд та місцева влада. Індикатор не було змінено – 1,7.
- 2.1.2 Офіційно фінансування доріг має здійснюватись за рахунок акцизу та імпортного мита на нафтопродукти та транспортні засоби. І вони спрямовуються на будівництво та ремонт доріг. Індикатор не було змінено (2,0).
- 2.1.3 Рівень тарифів досі не може бути визначений як такий, що забезпечує рентабельність. Восени 2006 р. деякі приватні транспортні компанії знизили ціну після падіння цін на бензин на вимогу Антимонопольного комітету України. Індикатор залишається тим же – 2,3.

2.2 Платежі

- 2.2.1 У 2006 р. дебіторська заборгованість «Укравтодору» та його борги (внаслідок зростання кредитів) значно зросли. ДАК "Автомобільні дороги України" закінчила 2006 р. з чистими збитками, але у першій половині 2007 р. вона отримала чистий прибуток (4,5 млн. грн.). Індикатор не було змінено -3,0.
- 2.2.2 Розрахунки здійснюються переважно в грошовій формі, але підприємства, що здійснюють ремонт та будівництво доріг, отримують капітальні трансферти з бюджету. Питання компенсації

пільгових перевезень пасажирів залишається серйозною проблемою. Індикатор не було змінено – 2,3.

- 2.2.3 Незважаючи на суттєве зростання інвестицій в дороги останніми роками, рівень фінансування залишається недостатнім з огляду на поганий стану сектору та підготовку до Євро-2012. Однак, починаючи з 2006 р., Державний бюджет передбачає повне фінансування у відповідності з програмою розвитку сектору. Індикатор залишився на рівні 2,3.

2.3 Державне фінансування

- 2.3.1 Число пасажирів пільгових категорій залишається високим, а рівень компенсації з бюджету неадекватний. Індикатор не було змінено – 1,7.
- 2.3.3 Субсидювання пільгових категорій пасажирів часто здійснюється за рахунок перевізників. Індикатор не було змінено (2,0).

3 Регуляторний та інституційний розвиток

3.1 Ефективні регуляторні органи

- 3.1.1 Уряд призначає керівництво Державної служби автомобільних доріг. Індикатор не було змінено – 2,7.
- 3.1.2 Служба автомобільних доріг України – регуляторний орган галузі і департамент МТЗУ – також включає ДАК «Автомобільні дороги України», оператора інфраструктури. Індикатор не було змінено (2,0).
- 3.1.3 МТЗУ не підтримує ідею створення незалежного регулятора у транспортному секторі. Індикатор не змінився – 2,7.

- 3.2 Регулювання доступу до мереж.** Доступ регулюється за допомогою ліцензування. Маршрути виставляються на тендери. Є наміри МТЗУ збільшити вартість ліцензії на пасажирські і вантажні перевезення у 10 разів (з 340 грн. до 3400 грн.), але вони не підтримуються Антимонопольним комітетом України. Індикатор той же (3,0).

Електроенергетика

1.0 Комерціалізація та приватизація

1.1 Власність

- 1.1.1 Контрольні пакети 13 (з 27) розподільчих компаній (обленерго) були продані. Усі пакети розподільчих компаній, які перебувають у державній власності, були передані нещодавно створеній НАК «Енергетична компанія України». КМУ вирішив приватизувати міноритарні пакети акцій в 6 обленерго. Індикатор не змінено – 3,3.
- 1.1.2 АЕС, ГЕС та ТЕС відокремлені в окремі компанії. 100% АЕС та ГЕС перебуває в державній власності, тоді як три енергогенеруючі

компанії, що працюють на викопному паливі, частково приватизовані, однак держава залишається основним власником. Усі пакети акцій, які належать державі у генеруючих компаніях за винятком АЕС, передані НАК "ЕКУ". Індикатор не змінено – 2,7.

- 1.1.3 Соціальна інфраструктура, будівництво та ремонт мереж є частиною природної монополії. Індикатор не змінено – 1,7.

1.2 Управління

- 1.2.1. Регіональні розподільчі компанії корпоратизовані, причому деякі з них є приватними, а їх діяльність регулюється НКРЕ. Енергетична мережа управляється як частина «Укренерго». Індикатор не змінився – 3,3.

- 1.2.2 Все ще існує значне політичне втручання в процес прийняття рішень. Індикатор не змінено – 2,7.

- 1.2.3 Будівництво та ремонт мереж здійснюється обленерго. Участь приватного сектора поступово зростає. Індикатор не змінено – 2,3.

1.3 Організаційна структура

- 1.3.1 Генерація, передача та розподіл є відокремленими видами діяльності, які здійснюються незалежними компаніями. Державні пакети акцій в компаніях електроенергетичного сектора за винятком АЕС були передані НАК "ЕКУ". Індикатор не змінено – 3,0.

- 1.3.2 Сектор характеризується мінімальним рівнем відокремлення. Приватний сектор у галузі представлено мінімальною мірою. Індикатор не змінено – 1,7.

- 1.3.3 Питання децентралізації не має пріоритетного значення для цього сектору.

2.0 Реформа тарифної політики

2.1 Структура тарифів

- 2.1.1 НКРЕ стала більш незалежною у своїх рішеннях. Ефективність Тарифи для домогосподарств в термінах "витрати-вигоди" поліпшилась незначною мірою. НКРЕ досі працює відповідно до постанов Кабінету Міністрів. Індикатор не змінився – 3,0.

- 2.1.2 Перехресне субсидювання домогосподарств за рахунок промислових споживачів знизилось. Було організовано три відкритих аукціони на право продажу електроенергії на експорт. Індикатор збільшився з 3,0 до 3,3.

- 2.1.3.** Спостерігалась реальна конкуренція на оптовому ринку електроенергії. Генеруючі компанії конкурують за постачання електроенергії до ринку на базі цінкових заявок. Водночас відсутність сучасних лічильників, що дозволяють відслідковувати споживання енергії в реальному часі, позбавляє можливості

вимагати від кінцевих споживачів сплачувати за споживання електроенергії у відповідності до кривої навантаження. Оптовий ринок електроенергії готується до переходу на двосторонні контракти. Індикатор не змінено – 3,0.

2.2 Платежі

- 2.2.1 Ситуація стабільна, але окремі розрахунки все ще відбуваються в негрошовій формі. Індикатор не змінено – 3,0.
- 2.2.2 Середній рівень платежів обленерго у грошовій формі на користь оптового ринку електроенергії стабільний. Індикатор не змінено – 3,7.
- 2.2.3 Державний бюджет передбачає 100% оплату спожитих послуг, в той час як реальний рівень платежів є нижчим. Індикатор не змінено – 2,3.

2.3 Державне фінансування

- 2.3.1 Найбідніші домогосподарства отримують субсидії, кількість пільгових категорій споживачів є значною. Індикатор не змінено – 2,3.
- 2.3.2 Субсидії виплачуються постачальникам послуг - обленерго. Індикатор не змінено – 2,0.

3 Регуляторний та інституційний розвиток

3.1 Ефективні регуляторні органи

- 3.1.1. Керівництво призначається державою. Індикатор не змінено - 2,0.
- 3.1.2. НКРЕ діє відповідно до рішень та постанов Президента та Кабінету Міністрів, не існує закону, що регламентує її діяльність. Індикатор не змінено - 3,0.
- 3.1.3. Розподіл коштів, сплачених за електроенергію, яку постачають оптовому ринку, став більш прозорим. Індикатор не змінено – 2,7.

3.2 Регулювання доступу до мереж. Доступ регулюється НКРЕ, однак законодавча база є недостатньою. Індикатор не змінено – 2,3.

Виробництво, транспортування та розподілення газу

1.0 Комерціалізація та приватизація

1.1 Власність

- 1.1.1 Магістральні та розподільчі газопроводи перебувають в державній власності, однак НАК “Нафтогаз України” корпоратизовано. Незначними частками деяких обласних газорозподільних компаній (облгази) володіють приватні особи. Індикатор не змінено -1,3.
- 1.1.2 Частка держави у видобутку газу є надзвичайно високою. Компанія “Vanco V.I. Ltd” отримала дозвіл на видобуток газу у

Прикерченському регіоні. НАК "Нафтобаз" також підписала угоду з компанією "Shell Exporation and Produktion Ukraine" та СВМ щодо співпраці у сфері видобутку газу. Весь імпорт газу в Україну здійснюється РУЕ (50% компанії належить Газпрому, 50% - приватним особам). РУЕ постачає газ в Україну відповідно до домовленостей, укладених на міждержавному рівні. Індикатор не змінився – 1,7.

- 1.1.3 Присутність другої компанії УкрГазЕнерго на ринку підвищує роль газових трейдерів. Будівництво та ремонт мереж здійснює переважно НАК "Нафтогаз України", однак не пов'язаний з основною діяльністю бізнес був відокремлений. Окремі контракти на модернізацію та оновлення магістральних трубопроводів виконуються приватною компанією. Індикатор не змінено – 1,7.

1.2 Управління

- 1.2.1 НАК "Нафтогаз України" підпорядкована Уряду та Президенту, однак має можливість діяти як приватна компанія. Індикатор не змінено – 2,0.
- 1.2.2 Комерційні цілі стали більш важливими. НАК ініціювала приведення тарифів до рівня покриття витрат. В першому кварталі 2007 р. компанія задекларувала прибуток. Індикатор не змінився – 2,0.
- 1.2.3 Почалось залучення приватного сектора до ремонту та модернізації трубопроводів. Індикатор не змінено – 1,3.

1.3 Організаційна структура

- 1.3.1 Видобуток, транспортування та продаж здійснюють окремі компанії всередині НАК "Нафтогаз України". Індикатор не змінено – 2,0.
- 1.3.2 Мінімальний рівень відокремлення. Індикатор не змінено – 1,3.
- 1.3.3. Децентралізація в секторі не передбачається.

2.0 Реформа тарифної політики

2.1 Структура тарифів

- 2.1.1 Все ще існує суттєве втручання держави в процес встановлення тарифів. Індикатор не змінено – 2,0.
- 2.1.2 Промислові підприємства мають можливість вибору постачальників газу; НКРЕ встановлює ціну за транспортування. Починаючи з 2007 р., для домогосподарств були запроваджені диференційовані тарифи. КМУ зобов'язав видобувні компанії із часткою держави у статутному фонді не менш як 50% продавати їх газ виключно Нафтогазу України за цінами, нижче ринкових. Індикатор зменшився до 2,0.
- 2.1.3 НКРЕ почала встановлювати граничні ціни на природний газ для кінцевих споживачів згідно з постановою Кабінету Міністрів. Індикатор не змінено – 2,0.

2.2 Платежі

- 2.2.1 Ціни за транзит та за постачання газу в Україну були відокремлені. Зараз оплата за транзит газу здійснюється готівкою. Індикатор не змінився – 3,0.
- 2.2.2 Протягом першої половини 2007 р. загальний рівень оплати на користь НАК Нафтогаз зменшився з 88,7% до 84,7%. Загальний борг поступово зростав. Індикатор не змінився – 3,0.
- 2.2.3 Держава залишається боржником; витрати постачання газу для населення покладені на НАК Нафтогаз. Закон “Про державний бюджет України на 2007 р.” № 489-В передбачає лише часткове покриття витрат, понесених НАК Нафтогаз в 2006 р. при постачанні газу домогосподарствам за ціною імпорту. Індикатор не змінився – 3,0.

2.3 Державне фінансування

- 2.3.1 Найбідніші домогосподарства отримують субсидії. Зростання тарифів для населення викликало значний протест з боку домогосподарств через зловживання облгазами “історією споживання”. Рішення НКРЕ про повернення переоплат залишається все ще на стадії проекту. Індикатор не змінився – 2,0.
- 2.3.2 Субсидії виплачуються державним підприємствам. Державний бюджет на 2006 р. не передбачав більшого фінансування субсидій, спричиненого зростанням ціни газу. Індикатор не змінено – 1,7.

3.0 Регуляторний та інституційний розвиток

3.1 Ефективні регуляторні органи

- 3.1.1 Керівництво призначається державою, хоча НАК “Нафтогаз України” є формально незалежною компанією. Індикатор не змінено – 2,0.
- 3.1.2 НАК “Нафтогаз України” контролюється урядом. Індикатор не змінено – 2,3.
- 3.1.3 Аукціони з продажу газу поновлені. Газові трейдери отримали більший доступ до ринку після входження до нього компанії УГЕ. Індикатор не змінено – 1,7.

- 3.2 **Регулювання доступу до мереж.** Доступ регулюється НКРЕ, але законодавче поле ще до кінця не сформовано. Індикатор не змінено – 2,3.

Водопостачання та водовідведення

1.0 Комерціалізація та приватизація

1.1 Власність

- 1.1.1 Природна монополія (розподіл води і дренажна система), в основному перебуває у комунальній власності (88%). Індикатор не змінився (1,3).

1.1.2 Потенційно найбільш конкурентні підприємства (водопостачання та очищення стічних вод) все ще є складовою частиною природних монополій і перебувають у комунальній власності. Індикатор не змінився (1,3).

1.1.3 Будівництво та ремонт мереж є частиною природної монополії та також перебувають переважно у комунальній власності. Індикатор не змінився (1,3).

1.2 Управління

1.2.1 Водопостачання та водовідведення здійснюється регіональними монополістами, управління якими здійснюються місцевими органами влади, які, в свою чергу, у більшості випадків є власниками підприємств. Індикатор не змінився – 2,3.

1.2.2 Втручання держави в процес прийняття рішень дуже значне. Місцева влада переслідує цілі соціального захисту. Індикатор не змінився (1,3).

1.2.3 Залучення приватного сектору в галузь залишається на низькому рівні і забезпечується, в основному, за рахунок участі міжнародних фінансових організацій. Індикатор не змінився – 1,7.

1.3 Організаційна структура

1.3.1 Відокремлення відсутнє. Індикатор не змінився (1,3).

1.3.2 Відокремлення відсутнє. Індикатор не змінився (1,0).

1.3.3 Компанії підпорядковані місцевим органам влади. Місцева влада стала менш залежною від центральної виконавчої влади у питаннях тарифів та інвестицій. Індикатор не змінився (1,3).

2.0 Реформа тарифної політики

2.1 Структура тарифів

2.1.1 Тарифи встановлюються місцевими органами влади. У 2006 р. відбувалось значне політичне втручання в процес встановлення тарифів. Індикатор не змінився (1,3).

2.1.2. Тарифи для населення збільшились. В середньому покриття витрат водопостачання зросло з 0,84 в 2005 р. до 0,86 у 2006 р. Покриття витрат у секторі водовідведення зросло з 0,81 в 2005 р. до 0,87 у 2006 р. Індикатор не змінився - 1,7

2.1.2 Потенційно конкурентні види діяльності є частиною природної монополії, встановлення цін не є відокремленим. Індикатор не змінився (1,3).

2.2 Платежі

2.2.1 Рівень оплати населенням зменшився. Основні кредитори галузі - енергопостачальні компанії. Середній рівень платежів підприємств

за електроенергію складав 80% у першій половині 2006 р. Індикатор не змінився – 2,3.

- 2.2.2 Рівень платежів з боку домогосподарств зменшився до 89%. На 1 червня 2007 р. загальна заборгованість за водопостачання та водовідведення збільшилась на 10% і складає 1,15 млрд. Індикатор зменшився з 3,3 до 3,0.
- 2.2.3 Місцеві органи влади виконують свої зобов'язання щодо фінансування пільг та субсидій, які надаються пільговим категоріям споживачів, більше ніж на 50%. Індикатор не змінився – 2,7.

2.3 Державне фінансування

- 2.3.1 Найбідніші домогосподарства отримують субсидії. Обсяги субсидювання значно відрізняються в різних регіонах. Індикатор не змінився – 1,7.
- 2.3.2 Субсидії виплачуються компаніям, що надають послуги з водопостачання та водовідведення. Індикатор не змінився – 2,0.

3.0 Регуляторний та інституційний розвиток

3.1 Ефективні регуляторні органи

- 3.1.1 Керівництво підприємств призначають державні посадові особи. Індикатор не змінився – 1,7.
- 3.1.2 Не існує незалежного регулятора. Індикатор не змінився – 1,3.
- 3.1.3 Незважаючи на чіткі норми, які регулюють порядок встановлення тарифів, вони не є обов'язковими для місцевих адміністрацій. Тарифи встановлюються довільно. Індикатор не змінився – 1,3.

- 3.2 **Регулювання доступу до мереж.** Не існує правил доступу до мереж. Індикатор не змінився – 1,0.